

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”Otetaan koppi niistä jotka on putoamassa”

Etsivänä koulunuorisotyöntekijänä ammattiopistossa

Ville Uurainen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

09/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Ville Uurainen	Sivumäärä 43 ja 2 liitesivua
Työn nimi ”Otetaan koppi niistä jotka on putoamassa”: Etsivänä koulunuorisotyöntekijänä ammattiopistossa.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Makkonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Etelä-Suomessa toimiva suuri ammatillista koulutusta tarjoava oppilaitos	
Tiivistelmä <p>Koulusta putoaminen on Suomessa eritoten ammatillisten oppilaitoksien ongelma. Lisäksi nuorten elämänhallinnalliset ongelmat lisääntyvät, eikä kouluja koeta viihtyisiksi. Myös opettajat tuntevat tarvitsevansa tukea siinä, miten nuoret voidaan kohdata formaalin opetuksen rinnalla yksilöinä.</p> <p>Edelliset haasteet luovat tilaa nuorisotyölle toimia kouluissa. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää etsivän koulunuorisotyön työmuotoa ammattioppilaitoksessa, sekä sitä millaisia haasteita ja onnistumisia se kohtaa. Vaikka koulunuorisotyö ei ole vakiintunut useimpiin kouluihin, yleensä sillä tarkoitetaan sellaista palvelua, jossa nuori voi mennä vapaasti juttelemaan nuorisotyöntekijälle mieltä askarruttavista asioista. Lisäksi nuorisotyöntekijän odotetaan lisäävän nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja kouluviihtyvyyttä esimerkiksi nuorisotilan ja tapahtumien järjestämisen avulla. Etsivä koulunuorisotyö tarkoittaa sen sijaan nimensä mukaisesti etsivää nuorisotyötä koulun sisällä. Asiakkaisiksi otetaan putoamis- ja syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Sen sijaan jo pudonneet kuuluvat varsinaisten etsivien nuorisotyöntekijöiden asiakkaisiksi. Etsivässä koulunuorisotyössä liikutaan siis ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn välimaastossa etsien sopivaa ”kohtaa”, johon asettua koulun muiden ammattilaisten rinnalle.</p> <p>Aineisto kerättiin haastattelemalla kahta etsivää koulunuorisotyöntekijää, jotka työskentelevät etelä-suomalaisessa ammattioppilaitoksessa. Ensimmäisessä vaiheessa haastelut tehtiin kummallekin erikseen saman teemahaastattelurungon avulla, ja toisessa vaiheessa toteutettiin parihaastattelu.</p> <p>Haastatteluista kävi ilmi, että etsivä koulunuorisotyössä tunnistetaan tärkeiksi pitkälti samoja rooleja kuin koulunuorisotyössä yleensäkin. Etsivät nuorisotyöntekijät eivät kuitenkaan kokeneet tapahtumien järjestämistä ja kouluviihtyvyyden lisäämistä tehtäväkseen, vaikka yhteisöllisyyden puutteen ja kouluviihtymättömyyden tunnistettiin olevan riskitekijöitä koulusta putoamiseen. He näkivät itsensä ensisijaisesti yksilöohjausta tekevinä ”erikoisnuorisotyöntekijöinä”, joiden paikka kuuluisi olla muiden koulun ammattilaisten rinnalla tiimeissä.</p>	
Asiasanat nuorisotyö, etsivä nuorisotyö, koulu, ammattioppilaitokset	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Ville Uurainen	Number of Pages 43 and 2 annexes
Title "Let's take catch of them who is dropping out": Outreach youth work in vocational school.	
Supervisor(s) Juha Makkonen	
Subscriber and/or Mentor A vocational school in southern Finland	
<p>Abstract</p> <p>Dropping out of school is a problem for vocational schools in particular. Also youth's problems in coping (e.g. substance abuse) have increased and schools aren't felt to be places where they enjoy being. In addition, teachers feel that they need support how to face youth not only as students but also as individuals with different needs. These kinds of issues are creating opportunities for youth work to operate in schools.</p> <p>Aim of this thesis is to examine, what is outreach youth work in school, and which challenges and success it confronts in vocational school. Even though youth work isn't became established in most schools, there are some recognized roles and expectations for it. School-based youth work is expected to be a service where students can feel free to go to talk or ask for help. Youth worker is also expected to increase youth's participation and improve school's atmosphere e.g. by arranging events. Outreach youth work in school means a service which picks up those who are dropping out or have major problems with school. Those who are already dropped out are clients for "ordinary" outreach youth work outside of school. Thus school- based outreach youth work is both preventive (early intervention) and recovering work.</p> <p>Data was gathered by interviewing two outreach youth worker based in vocational school. In the first phase both of them were interviewed separately and in the second phase a group interview was arranged.</p> <p>It became apparent that roles of outreach youth work and "conventional" school-based youth work are mainly same. However, outreach youth workers didn't recognized event arranging or other actions for improving the schools atmosphere to be their tasks, even though they know that many students don't like it in school and it is one reason for dropping out. They see themselves as outreach youth workers concentrating primarily on individual clients, and they feel they should belong to a school permanently in teams with teachers, curators, student counselors and public health nurses.</p>	
Keywords youth work, youth work in school, outreach youth work, school, vocational school	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KOULU NUORISOTYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	6
2.1 Koulun luomat haasteet ja mahdollisuudet nuorisotyölle	6
2.2 Ammatillinen koulutus	9
2.3 Koulupudokkaat ja nuorten syrjäytyminen	10
3 NUORISOTYÖ	12
3.1 Nuorisotyö ja sen oppimisympäristöt	12
3.2 Koulunuorisotyö	14
3.3 Etsivä nuorisotyö	18
4 ENNALTAEHKÄISEVÄ JA KORJAAVA TYÖ	19
4.1 Sosiaalinen vahvistaminen ja ennaltaehkäisevä työ	19
4.2 Korjaava työ	21
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	21
5.1 Teemahaastattelu	21
5.2 Analyysimenetelmät	22
6 ETSIVÄ KOULUNUORISOTYÖ – DIPLOMAATIN ROOLISSA SEKÄ KORJAAVAN JA ENNALTAEHKÄISEVÄN TYÖN VÄLIMAASTOSSA	24
6.1 Koulusta putoamisen riskitekijöitä	24
6.2 Etsivien koulunuorisotyöntekijöiden roolit	26
6.3 Etsivän koulunuorisotyön sisällöllinen ristiriitaisuus	29
6.4 Ammatillinen yhteistyö muiden tahojen kanssa	32
7 POHDINTA	36
LÄHTEET	40
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Tein opintoihin liittyvän kehittämisprojektin koulunuorisotyöntekijänä ammattiopistossa. Tuona aikana tein huolestuttavan huomion, josta tämä opinnäytetyö lähti liikkeelle. Ammattiopiston oppilailla on melko paljon kouluun ja elämänhallintaan liittyviä ongelmia, ja koulun keskeytyksiä on todella paljon. Esimerkiksi lukuvuonna 2009–2010 ammatillisessa koulutuksessa olevista nuorista 8,1 % keskeytti kokonaan tutkintoon johtavan koulutuksen (SVT 2010).

Kehittämisprojektin kontaktien kautta löysin mielenkiintoisen koulunuorisotyön muodon, etsivän nuorisotyön koulun sisällä. Nämä nuorisotyöntekijät etsivät putoamisvaarassa olevia nuoria, ja yrittävät ohjauksellaan pitää nuoren koulussa tai vaihtoehtoisesti ohjaamaan nuoren muiden palveluiden pariin. Kyseiset nuorisotyöntekijät eivät siis tee koulunuorisotyötä tai etsivää nuorisotyötä aivan niiden perinteisissä merkityksissä. Tarkoitan tällä sitä, että etsivä nuorisotyöntekijä ei yleensä toimi koulun sisällä, ja toisaalta koulunuorisotyöllä tarkoitetaan usein sellaista työmuotoa, joka tähtää laajemmin esimerkiksi kouluviihtyvyyden lisäämiseen ja olemaan matalan kynnyksen palvelu, jonne nuoret voivat tulla kaikkine huolineen puhumaan luotettavalle aikuiselle (esim. Leppä 2012, Siekkinen 2010, Löytönen 2011). Vaikka etsivät nuorisotyöntekijät ilmaisivat jokseenkin samansuuntaisia pyrkimyksiä, pääpaino on ottaa asiakkaaksi huonoimmassa asemassa, koulusta putoamisvaarassa olevia nuoria, eikä niinkään tähdätä yhteisölliseen toimintaan (ks. sivu 29).

Edellisestä huomiosta johtuen kiinnostuin siitä, *millainen työmuoto etsivä koulunuorisotyö on?* Koulunuorisotyötä on tutkittu viime vuosina paljonkin esimerkiksi nuorten näkökulmasta (Löytönen 2011), kuraattoreiden näkökulmasta (Leppä 2012), koulunuorisotyön tavoitteiden näkökulmasta (Siekkinen 2010) sekä tutkien koulunuorisotyöntekijöiden ammatillista identiteettiä (Kolehmainen 2012). Edelliset tutkimukset sijoittuvat kuitenkin lähes poikkeuksetta peruskouluun. Ammattiopistossa tehtyä tutkimusta aiheesta löysin vain yhden. Sanna-Mari Jalavan (2012) opinnäytetyön tarkoitus oli mallintaa ammattiopiston ja nuorisotyön yhteisiä työmuotoja. Jalavan opinnäytetyö ilmestyi itse asiassa samaan aikaan oman opinnäytetyöprosessini aikana. Se sisältää melko samanlaisia kysymyksiä kuin tämä opinnäytetyö, mutta erona täytyy

muistaa tämän opinnäytetyön keskittyminen etsivään koulunuorisotyöhön. Samankaltaiset tutkimuskysymykset antavat mahdollisuuden tulosten vertailemiseen, ja tämä mahdollistamiseksi halusin syventää tutkimusaihetta. Opinnäytetyön toinen tutkimuskysymys on: *”Millaisia onnistumisia ja haasteita koulunuorisotyö kohtaa ammattiopistossa?”*

Opinnäytetyötä varten haastateltiin kahta etsivää koulunuorisotyöntekijää teema-haastatteluilla kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa haastateltiin kumpaa-kin etsivää koulunuorisotyöntekijää erikseen, ja toisessa vaiheessa toteutettiin pari-haastattelu. Kaksivaiheinen aineistonkeräys oli relevanttia sen takia, että haastateltavia oli vain kaksi. Lisäksi toinen vaihe antoi mahdollisuuden syventyä niihin teemoihin, jotka jäivät vähälle huomiolle yksilöhaastatteluissa. Opinnäytetyön tilaaja haluaa pysyä anonyyminä. Kyseessä on suuri eteläsuomalainen ammatillista koulutusta tarjoava oppilaitos. Kunnioitan tätä toivetta, joten kaikki mahdolliset tunnistetiedot haastatteluista otetuista sitaateista on poistettu.

2 KOULU NUORISOTYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

2.1 Koulun luomat haasteet ja mahdollisuudet nuorisotyölle

Suomalaista koulutusjärjestelmää pidetään erittäin hyvä. Käytännöllisesti katsoen kaikki lapset käyvät koulua, oppivat lukemaan ja läpäisevät peruskoulun. Lisäksi koulutustaso nousee kokoajan, kun jokainen uusi sukupolvi kouluttautuu edellistä paremmin. Vaikka kouluinstituutio on pysynyt erittäin hyvänä, erityisesti 1990-lukua voidaan pitää suomalaisen yhteiskunnallisen murroksen aikana. Taloudellinen lama, työttömyys, työelämän vaatimusten koveneminen, perheiden lisääntyneet ongelmat, alkoholin ja huumeiden käytön lisääntyminen, lasten ja nuorten pahoinvointi sekä mielenterveysongelmien yleistymisen ovat luoneet uusia haasteita myös koululle. (Launonen & Pulkkinen 2004, 27.)

Edellisen kaltaiset ongelmat nostavat tarvetta uudentilaisille työmuodoille koulussa. Esimerkiksi koulunuorisotyöllä on pyritty tukemaan ongelmista kärsiviä lapsia ja nuo-

ria antamalla heille yksilöohjausta, mutta myös vahvistamaan oppilaiden osallisuutta laajemminkin (Sarha 2005, 28–31).

Pajun (2011) mukaan suomalainen koulu on olemukseltaan hyvin virallinen. Tämä johtuu siitä, että nuoret kokevat oppivelvollisuuden ”pakkona”, eikä koulua pääse pakoon, koska oppilas on osa koulua silloinkin kun ei ole siellä. Hän on poissaoleva oppilas, jonka täytyy selvittää poissaolonsa. Lisäksi Pajun mukaan peruskoulu huipentuu siihen, että päästötodistuksen avulla voi osallistua kilpailuun toisen asteen koulutuksen paikoista. (emt., 19.) Vaikka Paju puhuukin peruskoulusta, pätevät nämä oppilaiden tuntemukset myös ammattiopistoon. Moni oppilas käy koulua, ”koska on pakko”. Eräänlainen pakko pitääkin paikkaansa, koska ilman tutkintoa jäävän nuoren työllistymismahdollisuudet ovat melko vähäiset ja syrjäytymisriski on suuri.

Kiilakoski, Kivijärvi ja Honkasalo (2011, 4) tunnistavat koulukulttuurin jäykkyyden, ja että koulu on edelleen aikuisvetoinen instituutio. Tämä johtuu siitä, että koulukulttuurissa korostuu sen formaali ympäristö eli opetusohjelman noudattaminen. Nuorisotyö on sitä vastoin luonteeltaan muuntautumiskykyistä ja tähtää nuorten ehdoilla toimimiseen sekä nuorten osallisuuden lisäämiseen. Useimmat nuorisotyöntekijät ovat tottuneet työskentelemään moniammatillisissa tiimeissä, jotka perustuvat esimerkiksi tiettyä nuorta tai nuorisoryhmää koskettavien asioiden selvittelyyn esimerkiksi opetus-toimen, sosiaalitoimen, poliisin tai terveydenhuollon ammattilaisten kanssa (Soanjärvi 2007, 157).

Koulun ja nuorisotyön erilaiset toimintakulttuurit luovat haastetta yhteistyölle, mutta luovat myös mahdollisuuksia. Pohjolan (2011) mukaan koulu on hiljalleen laajentanut tiedollista eli formaalia tehtäväänsä myös sosiaaliseen osaamiseen, yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen, ja kuunteleva opettaminen alkaa antaa tilaa vuorovaikutukselle. Vaikka suuriosa koulupäivästä rakentuukin formaalin oppimisen varaan, on koulupäivissä myös tilaa erilaisille informaaleille kohtaamisille, osallisuudelle ja toimijuudelle. Tämä mahdollisuus vaarantuu Pohjolan mukaan siksi, että opettajat kokevat koulutuksensa ja resurssinsa riittämättömiksi vastaamaan oppilaiden lisääntyvään tarpeeseen kohdata jokainen yksilönä. Tällöin ryhmä tuntuu hallitsemattomalta. (emt. 9-10.)

Tällainen koulun informaali avautuminen ja opettajien kokema tarve lisätuelle antavat mahdollisuuden esimerkiksi nuorisotyölle toimia koulun sisällä.

Edellisestä ”koulun avautumisesta” huolimatta Pohjola (2011) huomauttaa, että kouluinstituutio on pysynyt ammattirakenteeltaan melko muuttumattomana verrattuna muihin nyky-yhteiskunnan instituutioihin ja työyhteisöihin. Pohjola toivookin, että kouluissa ammattirakenne monipuolistuisi, ja siellä annettaisiin tilaa kehitykselle. (emt. 11.) Jalavan (2012, 64) haastatteleva ammattiopiston henkilökunta oli samaa mieltä siitä, että kouluinstituution on pakko muuttua nuorten mukana. Kuten luvussa 6 tulen kertomaan, haastattelevani etsivät koulunuorisotyöntekijät kokivat paikoin hankalaksi päästä kouluyhteisön sisälle moniammatillisiin tiimeihin. Koulunuorisotyöllä on siis vielä paljon tienraivaamista, ennen kuin se pystyy vakiintumaan kouluihin, ja perustelemaan siellä paikkaansa.

On mielenkiintoista, että koulun voi olla vaikea hyväksyä nuorisotyöntekijää kulttuuriinsa. Opetuslaista ja nuorisolaista on löydettävissä monia yhtäläisiä tavoitteita, joka tarkoittaa sitä, että rajapintoja yhteistyölle on löydettävissä:

”Tässä laissa tarkoitetun opetuksen tavoitteena tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja ” (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 1 luku 2 §).

Lisäksi ammatillisen opetuksen asetuksessa lisätään, että

”oppilaitoksessa tapahtuvaan opetukseen tulee liittyä yhteisöllisyyttä vahvistavaa toimintaa, joka tarjoaa mahdollisuuden arvopohdintaan ja kulttuuriperintöön perehtymiseen”

(Asetus ammatillisesta koulutuksesta 6.11.1998/811, 1 luku 9 §)

Nuorisolaissa puolestaan todetaan, että sen tarkoitus on

”tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen”.

(Nuorisolaki 27.1.2006/72, 1 luku 1 §)

Opetuslain, ammatillisen koulutuksen asetuksen sekä nuorisolain puitteissa yhteisiä rajapintoja on siis löydettävissä ainakin tavoitteessa tukea nuorten kasvua, tuottaa yhteisöllisyyttä vahvistavaa toimintaa sekä mahdollistaa arvopohdintaa ja yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa.

2.2 Ammatillinen koulutus

Ammatilliset oppilaitokset ovat tarkoitettu peruskoulunsa suorittaneille nuorille sekä työelämässä oleville aikuisille. Ammatillisen koulutuksen yleisenä tavoitteena on kohottaa ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeista, edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista. Ammatilliset perustutkinnot antavat perusvalmiudet opiskeltavan alan tehtäviin sekä yleisen jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. Ammatillista koulutusta voivat järjestää kunnat, kuntayhtymät, rekisteröidyt (yksityiset) yhteisöt ja säätiöt. Myös valtio ja sen liikelaitokset voivat järjestää ammatillista koulutusta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä Suomessa on tällä hetkellä noin 200. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

Koulutuspolitiikassa on lähdetty siitä, että peruskoulunsa päättävä nuori pystyy valitsemaan ammattiuransa heti. Ajatus on hyvin putkimainen: nuori menee sisään ja pääsee määrääjassa ulos työelämäänsä. Tämä ajatus ei usein ole linjassa nuorten kokemusmaailman kanssa, sillä ammatinvalinta voi tuntua vaikealta, ja se vaatii kokeilemisiä ja hapuilua, mikä koulutuspolitiikan piirissä nähdään resurssien tuhailuna ja epäonnistumisina. Harhapolut voivat nuoren näkökulmasta olla hyvinkin opettavaisia. (Kylmäkoski & Viitanen 2011, 53.)

Ammatillista koulutusta leimaa edelleen vahva opettajavetoisuus ja teoreettisuus, mikä voi koulutusvalintoja tekevästä nuoresta tuntua vieraalta tavalta oppia. Lisäksi nuorten työelämävalmiudet ovat hyvin heikkoja varsinkin alle 20-vuotiailla. Ammatillisessa koulutuksessa opetus joudutaan aloittamaan nollasta, jolloin tavoite kouluttaa alansa huippuja kolmessa tai neljässä vuodessa on käytännössä mahdoton. (Emt., 53; 55.)

Ammatillinen koulutus on siis täynnä ristiriitaisuuksia. Osa nuorten ”epäonnistumisista” johtuu nimenomaan koulutuspoliittisista syistä, mutta myös nuorten lisääntyneillä ongelmilla ja pahoinvoinnilla on osuutta asiaan. Nämä tekijät oikeuttavat ajatuksen, että ammatillisiin oppilaitoksiin tarvitaan lisää ammattilaisia tukemaan nuorten koulunkäyntiä.

2.3 Koulupudokkaat ja nuorten syrjäytyminen

Ammatillisessa koulutuksessa olevista nuorista 8,1 % keskeytti kokonaan tutkintoon johtavan koulutuksen lukuvuonna 2009–2010, kun vastaava luku lukion puolella oli vain 2,0 %. Suurin osa keskeyttäjäistä on miehiä. (SVT 2010.) Luku on huolestuttavan suuri, vaikka tilanne on 2000-luvun alkuun nähden parantunutkin.

Käyn läpi seuraavaksi koulusta putoamisen mahdollisia syitä ja syrjäytymiseen liittyviä tekijöitä Ritva Kuulan (2000) väitöskirjan tutkimustulosten valossa. Kuula tutki aihetta yläkoulun oppilaiden keskuudessa, mutta katson tuloksien olevan relevantteja myös puhuttaessa ammattioppilaitoksista, koska kouluinstituutio ja tavat eivät sinänsä ole yläkoulussa ja ammattioppilaitoksissa kovinkaan toisistaan poikkeavia.

Ritva Kuula (2000) on tutkinut nuorten syrjäytymistä kouluinstituution tuottamien, luokkayhteisön ja yksilöllisten tekijöiden kautta. Kouluinstituution syrjäyttämismekanismeihin kuuluvat niin opetussuunnitelmassa olevat tekijät, kuin myös niin sanottu piilo-opetussuunnitelma: ajan ja sääntöjen noudattaminen. Piilo-opetussuunnitelman normatiiviset käytännöt valikoivat nuoria pelkistetysti käyttäytymishäiriöisiin ja koulusopeutujiin. Kouluinstituutio syrjäyttää erityisesti nuoria, joiden kulttuurit kotona ja koulussa eivät vastaa toisiaan. Koulussa siis pärjäävät ne oppilaat, jotka saavat vahvistusta kotinsa kulttuurista, ja jossa noudatetaan samankaltaisia sääntöjä kuin koulussa – toisin sanoen ylempään keskiluokkaan tai keskiluokkaan kuuluvat nuoret. (Kuula 2000, 89; 99–101.)

Koulu valikoi opetussuunnitelmien kautta nuoret, mihin heillä on valmiuksia jatkaa peruskoulun jälkeen. Ne jotka suoriutuvat hyvin opetussuunnitelman määrittämisestä

tehtävistä, jatkavat todennäköisesti lukioon. Nämä ovat usein niitä keskiluokkaistaustaisia oppilaita, jotka ovat sopeutuneet koulukulttuuriin. (Kuula 2000, 89). Tämän perusteella voisi siis katsoa, että ammattiopistoon valikoituu opetussuunnitelmien suoriutumisten valossa katsottuna taitamattomampaa väkeä. Toki tätä ei voi pitää ainoana mekanismina ammatillisiin opintoihin päätymisenä.

Toinen tämän opinnäytetyön kannalta relevantti syrjäytymisen mekanismi ovat Kuulan esittämät yksilölliset tekijät. Kuula on jakanut ne karkeasti monioireisiin ja käyttäytymishäiriöisiin oppilaisiin (yleensä poikiin), oppimisvaikeuksista kärsiviin ja spesifeistä vaikeuksista, kuten lukihäiriöstä kärsiviin. Monioireiset ja käyttäytymishäiriöiset ovat oppilaita, joilla on poikkeuksetta vaikea perhetausta, vaikeuksia varhaiskehityksessä, epäsosiaalisuutta ja kehityshäiriöitä, jotka kaikki kytkeytyvät toisiinsa. Nämä oppilaat saavat paljon rangaistuksia sekä ovat alisuoriutujia, ja opettajan ja luokkayhteisö näkee heidät negatiivisessa valossa. Mielenkiintoinen huomio Kuulan tutkimuksessa on myös se, että muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta nämä oppilaat olivat taustaltaan työväenluokkaisia. (Kuula 2000, 155–156.)

Oppimisvaikeuksista kärsivät ovat toinen syrjäytymisvaarassa oleva oppilaiden ryhmä, koska heillä voi olla laaja-alaisia kognitiivisia vaikeuksia. Nämä oppilaat ovat luokkayhteisössä hyväksytympiä kuin käyttäytymishäiriöiset nuoret, mutta oppimisvaikeuksista kärsivien käyttäytymistä leimaa usein arkuus, vetäytyminen, vieraantuminen ja sitä kautta lopulta jopa syrjäytyminen. Spesifeistä vaikeuksista, kuten lukihäiriöstä, kärsivien ryhmässä oli Kuulan mukaan eniten selviytyjiä verrattuna kahteen aikaisempaan ryhmään. Siksi se ei ole yhtä painava mekanismi syrjäytymisen kannalta. (Kuula 2000, 156.)

Jalava (2012, 65) nostaa nuorten elämänhallinnalliset ongelmat yksittäiseksi suurimmaksi syyksi koulusta putoamiseen etenkin ammattiopistoissa. Myös tätä opinnäytetyötä varten haastatellut etsivät koulunuorisotyöntekijät tunnistivat tämän suureksi ongelmaksi (ks.sivu 26). Jalavan haastatteleva kouluhenkilökunta ilmaisi, että elämänhallinnallisiin ongelmiin puuttuminen varhain on tärkeää, mihin nuorisotyöllä nähtiin olevan erinomaiset mahdollisuudet (emt., 65).

Äskettäin ilmestyneen Työ- ja elinkeinoministeriön yhteiskuntatakuuta koskevan raportin mukaan Suomessa on tällä hetkellä noin 110 000 20 – 29-vuotiasta nuorta, jolla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Tutkinnon puute vaikeuttaa huomattavasti nuorten vakaan työuran luomista. Tämän lisäksi täysin ”kadonneita” nuoria Suomessa on peräti 25 000. Kadonneilla tarkoitetaan tässä tapauksessa nuoria, jotka eivät ole koulutuksessa, työelämässä saatikka työnhakijoina. Työelämään kiinnittymättömyys on myös lisännyt sosiaalisia sekä psyykkisiä ongelmia nuorten keskuudessa. Suuriksi yhteiskunnallisiksi ongelmiksi ovat nousseet nuorten päihdeongelmat, asunnottomuus sekä mielenterveysongelmat, mutta näihin ongelmiin puuttuminen on erittäin haasteellista, koska suuri osa näistä nuorista on ajautunut erilaisten aktiivitoimintojen ulkopuolelle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 6–7.)

3 NUORISOTYÖ

3.1 Nuorisotyö ja sen oppimisympäristöt

Nuorisolaissa nuorisotyö on määritelty seuraavasti:

”Nuorisotyö on nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita henkilöitä.”
(Nuorisolaki 27.1.2006/72, 1 luvun 2 §)

Nuorisotyötä tekevät Suomessa erilaiset järjestöt, kirkot, seurakunnat, kunnat, yhteisöt ja oppilaitokset. Laki sitoo lähinnä kunnallista nuorisotyötä, jolloin muilla nuorisotyötä tekevillä organisaatioilla on edelleen oikeus määritellä tehtävänsä itse. Edellä lueteltujen toimijoiden omissa säännöissä, strategioissa ja päätöksissä on siten luettavissa monenlaisia tavoitteita ja työmuotoja. Tämän monialaisuuden takia tarvitsemme joitakin teoreettisia kuvauksia siitä, mitä nuorisotyö on ja miten sitä voidaan tehdä. (Nieminen 2007, 22.)

Nuorisotyölle on annettu neljä eri päätehtävää, eli perusfunktioita. Näitä ovat sosiaalisuustietofunktio, personalisaatiofunktio, kompensatiofunktio sekä resurssintieto- ja allokointifunktio. Sosiaalisuustietofunktiolla tarkoitetaan nuorten liittämistä yhteiskunnan, lähiyhteisön sekä kulttuurin jäseniksi. Käytännössä tällä pyritään siirtämään arvoja, rooleja,

käyttäytymistapoja ja toimintamalleja sukupolvilta toiselle. Personalisaatiofunktioilla pyritään ohjaamaan nuoren ihmisen personalisaatiota eli kehittymistä omaksi itseksensä. Kompensaatiofunktio on taas nuorten sosialisatiossa ja personalisaatiossa ilmeneviä puutteiden ja vaikeuksien korjaamista, eli esimerkiksi elämänhallintaan liittyvien ongelmien korjaamista. Resursointi- ja allokointifunktioilla tarkoitetaan puolestaan nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa nuorisopolitiikkaa. (Nieminen 2007, 23–26.)

Nuorisotyön oppimisympäristöillä tarkoitetaan sitä fyysistä ympäristöä, missä toimintaa nuorille järjestetään. Etupäässä ympäristöt ovat luonteeltaan sellaisia, jonne nuoret voivat itse hakeutua, mutta nuorisotyöhön on kehitelty tämän lisäksi palveluita, jotka menevät nuoren luokse - näistä etsivä nuorisotyö on tunnetuin. Nieminen (2007, 30–31) on listannut oppimisympäristöjen rakenteelliset tekijät, joissa nuorisotyötä tehdään:

Kohderyhmä	Avoin/Kaikki Järjestön/ liikkeen jäsenet Varhaisnuorisotyö/ muu ikävaiherajaus Tytöt/pojat Etniset ryhmät/ maahanmuuttajat Vammaiset nuoret Työttömät nuoret/ koulutusta vailla olevat nuoret Päihdeongelmaiset nuoret Nuoret rikoksentekijät
Sosiaalimuoto	(Yksilöllinen) Ryhmäperustainen Yhteisöllinen Alueellinen Kansallinen Ylikansallinen Globaali
Organisaatiomuoto	Pysyvämuotoinen Projektimuotoinen Vapaaehtoisuotoinen Ammattilaisperusteinen Ammattikuntakeskeinen Moniammatillinen

Tila	Yksityinen sisätila
	Yksityinen ulkotila
	Julkinen sisätila
	Julkinen ulkotila
	Luonto
	Virtuaalitila

Edellä oleva taulukko havainnollistaa hyvin nuorisotyön ympäristön laajuutta. Tähän kenttään mahtuu siten myös monen kirjavia palveluita. Jos esimerkiksi otetaan koulunuorisotyö yhtenä palvelumuotona, voisi ajatella, että se rajaa edellisiä tekijöitä melko paljon. Näin ei kuitenkaan ole. Pelkästään koulunuorisotyö työmuotona voi kattaa kaikki edellä luetellut kohderyhmät, ainakin kolme ensimmäistä sosiaalimuotoa (yksilöllinen, ryhmäperustainen, yhteisöllinen), kahdesta neljään organisaatiomuotoa (pysyvämuotoinen, projektimuotoinen, ammattilaisperusteinen, moniammatillinen) sekä ainakin kaksi tilaa (julkinen sisätila, julkinen ulkotila). Nuorisotyö näyttäytyy siten vaikeasti määriteltävänä ammattialueena tai ainakin selkeitä rajoja on vaikea vetää. Voidaan siis todeta, että koska nuorisotyön – tai pelkästään koulunuorisotyönkin – ympäristö on näin laaja, nuorisotyöntekijöiden roolien tulee olla moninaisia vastaamaan laajaan ympäristöön. Käsittelen tätä aihetta seuraavassa kappaleessa.

3.2 Koulunuorisotyö

Koulunuorisotyö työmuotona on vielä suhteellisen nuori. Marja-Liisa Sarha kertoo kirjassaan ”Nuorisotyötä koulussa” tehneensä ensimmäiset koulunuorisotyöhön liittyneet havainnot Jyväskylän seudulla toteutetusta nuorisotyöstä kouluympäristössä vuonna 2001. Toisaalta jo 1940-luvulta lähtien on tunnistettu nuorisotyön läheisyys koulun kasvatustyölle, joten tuolloin tehtiin rajanvetoa näiden kahden välille. Samanlaista keskustelua käydään edelleen, kun keskustellaan siitä kuuluuko nuorisotyö kouluihin (Sarha 2005, 19–20). Tämä kiista voi olla yksi syy siihen, miksi koulunuorisotyötä ei ole virallistettu laeissa tai käsitteenä.

Koulunuorisotyötä on käsitteenä ja sisällöiltään vaikea määritellä yksiselitteisesti, koska se ei ole virallinen termi vaan paremminkin nuorisotyön sisällä kulkeva nimitys niistä nuorisotyöntekijöistä, joiden työ keskittyy pääasiallisesti kouluihin. Ei ole kui-

tenkaan vedetty selkeää rajaa sille, mitä koulunuorisotyö viime kädessä on. Koulunuorisotyöntekijäksi itseään kutsuva voi sijaita fyysisesti kokopäiväisesti yhdessä tai useassa koulussa, mutta yhtälailla kouluyhteistyötä tekevä nuorisotyöntekijä, jonka työpiste ei kuitenkaan fyysisesti sijaitse koulussa, voi kutsua itseään koulunuorisotyöntekijäksi tai nuorisotyöntekijäksi koulussa. Tämän takia koulunuorisotyön määrittelyä on helpoin lähestyä roolien ja siihen kohdistuvien odotusten tutkimisen kautta.

Lepän (2010) tekemän koulunuorisotyöntekijöiden tavoitekartoituksen mukaan laajana tavoitteena on lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen, mikä käytännössä tarkoittaa läsnäoloa ja kannustamista. Tärkeäksi tavoitteeksi nähtiin yhteisöllisyyden luominen kouluviihtyvyyden lisäämiseksi, sekä ennalta ehkäisevä työ moniammatillisissa tiimeissä. (Emt., 75–76.)

Koulunuorisotyölle annetaan tietynlaisia odotuksia koulun puolelta. Esimerkiksi Lehtonen (2005) on kuvaillut koulunuorisotyötä rehtorin näkökulmasta. Koulunuorisotyöntekijän oletetaan tuovan nuorisotyön osaaminen kouluun. Palkatun koulunuorisotyöntekijän odotetaan tuovat kouluun matalankynnyksen palvelun, jolla pyritään ehkäisemään nuorten ongelmia ja vaikeuksia. (Emt., 59–60.) Voisi siis sanoa, että nuorisotyöntekijän odotetaan olevan eräänlainen ”ongelmien avaaja” yhdessä nuorten kanssa.

Siekinen (2010) on opinnäytetyössään tutkinut koulunuorisotyöntekijöiden tavoitteita ja roolia koulumaailmassa. Siekinen haastatteli koulunuorisotyöntekijöitä, koordinaattoreita sekä koulutoimen edustajia. Heidän mielestään keskeisin koulunuorisotyöntekijän rooli on olla läsnä oleva aikuinen, jolla on aikaa nuorelle, ja jolle voi mennä juttelemaan ilman ajanvarausta. Tällä aikuisella on aikaa kulkea nuoren rinnalla ja katsoa asioita nuoren näkökulmasta, jolloin hän voi myös esimerkiksi toimia opettajan ja nuorten konfliktien selvittelijänä. Koulunuorisotyöntekijää kuvailtiin opinnäytetyössä myös matalan kynnyksen palveluna, samoin kuten edellä Lehtosen (2005) artikkelissa. Tällä Siekinen tarkoittaa nuorisotyöntekijän huomioivan ja havainnoivan koulun käytävillä oppilaan tuen tarpeen ja pyrkii ottamaan tämän jälkeen kontaktin nuoreen. (Emt., 38–39; 41.) Myös Kolehmainen (2012) koulunuorisotyöntekijöiden ammatti-identiteettiä koskevassa tutkimuksessa todetaan, että nuorisotyöntekijän

roolit koulussa keskittyvät välittäjän, sovittelijan ja tulkin rooleihin nuorien ja koulun välillä. Myös nuorten asioiden ajo nähtiin tärkeänä. (Emt., 69.)

Siekkisen tekemistä haastatteluista toisena tärkeänä roolina nousi esiin tunnustetun ja tiedostavan kasvattajan rooli. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi teemapäivien tai viikkojen suunnittelua, jotka liittyvät opetussuunnitelmaan ja opetuskehykseen. Teematapahtumien tarkoitus on herättää ajatuksia sekä lisätä tietoutta yksilöissä sekä ryhmissä. Tällaisissa teematapahtumissa yhteistyössä voi olla koulun ulkopuoliset toimijat kuten poliisi, seksuaaliterapeutti tai nuorisotyöntekijät. Teemaviikkojen tarkoitus ei kuitenkaan ole toimia ainoana teeman käsittelytapana, vaan teeman pitää liittyä myös opetukseen. Tärkeänä nähtiin myös oppilaiden työskentely teeman parissa, jolloin voidaan saavuttaa mieleenpainuva kokemus nuorten parissa, joka synnyttää ajatuksia myöhemminkin. (Siekkinen 2010, 41–42.)

Kasvattajan rooli tuli esille myös Kolehmaisien (2012) tutkimuksesta, mutta hieman eri tavalla. Kolehmaisien mukaan kasvatus toteutuu nuorisotyössä kriittisen pedagogiikan kautta, missä menetelmät voivat vaihdella. Näitä ovat esimerkiksi kuulumisien kyseleminen, dialogi nuorten kanssa, nuorten tsemppaaminen, erilaisuuden hyväksyminen omalla esimerkillä, nuorten omaan toimintaan innostaminen sekä nuorten osallisuuden lisääminen. Tärkeintä Kolehmaisien mukaan on hallita erilaisia menetelmiä ja herkkyyys ottaa niitä käyttöön erilaisissa tilanteissa, sillä pyrkimyksenä on sosiaalisten suhteiden muuttaminen paremmiksi kouluympäristössä. (Emt., 47–50.)

Siekkisen tekemistä haastatteluista esille nousi lisäksi ryhmätyö-, vuorovaikutus-, tunnetaitojen sekä itseluottamuksen edistäjän rooli. Tällä roolilla pyritään tarjoamaan nuorille keinoja, joilla he voivat kehittää omia taitojaan. Tätä kautta nuoret voivat myös havaita omia vahvuuksia ja heikkouksia. Myös ryhmän ohjaamiseen sekä ryhmätyöskentelyyn liittyvät asiat koettiin tärkeiksi koulunuorisotyöntekijän töiksi. Neljäntenä tärkeänä asiana esiin nousi kodin ja koulun välisen yhteistyön ja kehittäjän rooli. Haastateltavat toivoivatkin kovasti, että tätä asiaa painotettaisiin enemmän tulevaisuudessa, kun koulunuorisotyöntekijän rooleja mietitään. Pääasiassa koulun ja kodin välinen yhteistyö painottuisi vanhempainiltoihin sekä vanhempainyhdistystoimintaan. (Emt., 43–45.)

Jalavan (2012) haastattelemien koulun ammattilaisten mukaan ammattiopiston koulunuorisotyöntekijän rooleihin kuuluvat sekä yhteisölliset prosessit että yksilöohjaus. Tukihenkilö, nuoren rinnalla kulkija ja luotettava aikuinen olivat Jalavan mukaan kaikista kaivatuimmat roolit etenkin siitä näkökulmasta, että ammattiopistoissa nuorilla ilmenee melko paljon erilaisia elämänhallinnallisia ongelmia. Koulunuorisotyöntekijän odotettiin muodostavan nuoreen epävirallisempi suhde kuin mitä koulun eri ammattilaiset pystyvät luomaan. Toisaalta myös tapahtumien järjestäminen yhteisöllisyyden edistämiseksi nähtiin osaksi koulunuorisotyöntekijöiden roolia, joskin haastateltavat huomauttivat, että tämä ei ole yksinomaan nuorisotyöntekijän tehtävä. (Emt., 74; 76.)

Anniina Löytönen (2011) puolestaan haastatteli opinnäytetyössään nuoria. Nuoret nostivat yhdeksi tärkeimmistä koulunuorisotyöntekijän rooleista luotettavan aikuisen roolin. He kokivat tarvitsevänsä aikuista, jolle voi mennä puhumaan mistä vain. Koulunuorisotyöntekijää luonnehdittiin myös yhteisöllisyyden edistäjäksi ja turvallisen opiskeluilmapiirin rakentajaksi. Nuoret toivoivat erillistä tilaa koulunuorisotyöntekijälle, joka voisi olla ”koulunuorisotila” -tyyppinen rento ja helposti lähestyttävä tila. Koulunuorisotyöntekijän työajat nuoret toivoivat olevan iltapäivätunneilla, jonka jälkeen hän voisi jäädä järjestelemään tapahtumia tai muuta toimintaa. Sen sijaan aamun tunteiksi koulunuorisotyöntekijällä ei ole tarvetta. Vierailevaa nuorisotyöntekijää nuoret eivät nähneet positiivisena asiana, koska nuoret eivät halunneet päivystävää nuorisotyöntekijää, vaan aina läsnä olevan aikuisen, joka on periaatteessa aina tavattavissa omalla koululla. (Emt., 31.)

Näyttäisi siltä, että koulun ja nuorten puolilta tulevat odotukset ja tarpeet koulunuorisotyöntekijän rooleista kohtaavat melko hyvin. Odotukset näyttäivät kuitenkin melko suurilta, sillä koulunuorisotyöntekijän odotetaan tekevän sekä yksilöohjausta, että ryhmille suunnattua toimintaa. Koulunuorisotyöntekijän toivottaisi myös työskentelevän sekä oppilaan ja koulun, että koulun ja kodin välillä. Lisäksi nuoret haluaisivat ”oman koulunuorisotyöntekijän”. Tällainen odotus luo tietenkin painetta kunnille, joiden resurssit nuorisopalveluille ovat rajalliset. Laki ei tietenkään velvoita nimenomaan nuorisopalveluita huolehtimaan koulunuorisotyöstä, koska koulunuorisotyöstä ei ole määrätty laissa. Mielenkiintoinen kysymys onkin, millaisia resursseja oppilai-

toksilla olisi lisätä nuorisotyötä kouluissa, varsinkin kun Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma suosittaa kouluja ja nuorisotyötä toimimaan yhä enemmän yhteistyössä:

Yhteisöllisyyttä tuetaan osana koulupäivää käyttämällä esimerkiksi nuorisotyöllisiä menetelmiä, seikkailukasvatusta ja ylipäättään sellaista aikuista tukea, jonka tehtäviin ei kuulu oppilaan osaamisen arviointi.

(Lapsi ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015 , 15)

Etsivässä nuorisotyössä lisätään yhteistyötä koulutuksenjärjestäjien ja muiden nuorille palveluja tarjoavien kanssa.

(Lapsi ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015 , 25)

3.3 Etsivä nuorisotyö

Nuorisolakia uudistettiin vuonna 2010, jolloin lakiin tuli lisäyksenä pykälät 7 a—7 d, joissa laki määrää kunnille pakolliseksi etsivän nuorisotyön tarjoamisen (Laki nuorisolain muuttamisesta 20.8.2010). Huhtajärvi (2007) määrittelee artikkelissaan etsivän nuorisotyön perustehtäviksi ”etsiä, löytää ja auttaa nuoria, jotka ovat avun tarpeessa, mutta eivätkä jostain syystä käytä olemassa olevia auttamis- ja palvelujärjestelmiä tai eivät ole tulleet niissä autetuiksi” (emt., 446) eli etsivää työtä tehdään niiden ihmisten parissa, jotka ovat syrjäytyneitä tai vaarassa joutua syrjäytyneiksi. Syrjäytyminen merkitsee palvelujen ulkopuolelle jäämistä – etsivän työn tarkoituksena on tuottaa palveluja ja informaatiota ihmisille, jotka eivät ole palvelujen piirissä.” (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 22–23.)

Etsivän työn menetelmiin kuuluvat *nuorten ongelmien kartoitus sekä havainnointi, etsiminen, kontaktin ottaminen nuoreen, luottamuksen rakentaminen ja syventäminen, motivointi sekä ohjaaminen oikeisiin auttamis- ja palvelujärjestelmiin. Kartoitus on tärkeimpiä etsivän nuorisotyön perusta, koska sen pohjalta määritetään etsivän työn tarvealue. Kartoitusta tehdään sekä määrällisesti että laadullisesti. Määrällisellä kartoituksella tarkoitetaan palveluntarjoajien, asukkaiden, kaupunkisuunnittelun sekä muun alueen käsillä olevan tilastotiedon keräämistä. Laadullinen kartoittamisella taas tarkoitetaan havainnoimista, arvioimista sekä määrällisen kartoituksen tuottaman tiedon syventämistä (Huhtajärvi 2007, 447.)*

Etsimisen idea on tulla nähdyksi ja huomioiduksi alueella. Etsiminen edellyttää etsivän nuorisotyöntekijältä aktiivista olemista nuorten oleskelupaikoilla, jotta nuorten tulevat tutuiksi. Tällä pyritään saavuttamaan *luottamussuhde* nuoreen. Luottamussuhteen rakentaminen on hidas prosessi. Luottamussuhde syntyy, kun nuori pystyy kertomaan nuorisotyöntekijälle jotain itselle tärkeää ja merkityksellistä, ja tuntee tulevansa kuulluksi ilman moralisointia, mitätöimistä, kuulustelua tai pakottamista. Kun nuori kertoo ongelmistaan etsivälle nuorisotyöntekijälle, pyrkii nuorisotyöntekijä löytämään ongelmiin ratkaisuja sekä *motivoimaan* nuorta. Tällä tarkoitetaan siis muutoshalun herättämistä. Motivoinnilla autetaan nuorta hahmottamaan oman elämän kokonaistilannetta, valinnan mahdollisuuksista sekä tulemaan tietoisiksi omista valinnoistaan ja vastuustaan. Motivointityö on haasteellisimpia sekä eniten ammattitaitoa vaativa työmenetelmä nuorisotyöntekijälle, sillä siinä vaaditaan taitoa löytää toisen ihmisen vahvuusalueet, joiden varaan muutosta lähdetään rakentamaan. Kun nuoren muutoshalu on saatu herätettyä, nuorisotyöntekijän pitää pyrkiä tukemaan nuorta päätöksissään. *Ohjaamisella* pyritään madaltamaan kynnystä sekä saattamaan nuori oikeiden hoito- ja palvelupisteiden piiriin. Tässä nuori sekä nuorisotyöntekijä yhdessä pyrkivät löytämään nuorelle parhaan ja tehokkaimman palvelun. (Huhtajärvi 2007, 447–449.)

4 ENNALTAEHKÄISEVÄ JA KORJAAVA TYÖ

4.1 Sosiaalinen vahvistaminen ja ennaltaehkäisevä työ

Vielä yksi tapa jäsentää nuorisotyötä on jakaa se ennaltaehkäisevään ja korjaavaan työhön. Ehkäisevää työtä käytetään arkikielessä usein synonyymina sosiaaliselle vahvistamiselle, tai toisinpäin. Sosiaalinen vahvistaminen on kattokäsite, joka sisältää monenlaisia ehkäiseviä toimia: varhaista puuttumista, interventioita riskirajoilla, elämän nivelvaiheiden tunnistamista, korjaavia toimia sekä moniammatillista työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. (Mehtonen 2011, 13.)

Ehkäisevän nuorisotyön piiriin kuuluvat nuorten oman ajan käyttöön kohdistuva aktiivinen sosiaalinen vahvistaminen. Näitä ovat esimerkiksi nuorten kasvatuksellinen ohjaus, tieto- ja neuvontapalvelut, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta, nuorten ympäristökasvatus sekä tarvittaessa nuorten työpajapalvelut tai muut paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivat toimintamuodot. (Nuoret ja ehkäisevä työ, Sosiaaliportti.)

Nuorisotyön lisäksi myös kouluissa on monipuolista ehkäisevää työtä. Vuonna 2002 perusopetuslakiin täydennettiin kohta, jossa koulun henkilökunnan yhtenä tärkeänä tehtävänä on aiempaa selkeämpi lasten ja nuorten vaikeuksien ennaltaehkäiseminen ja ongelmiin puuttuminen. Laissa määrätään myös, että kunnan tulee tarjota koulu- psykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka antavat esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille tukea sosiaalisten ja psyykkisten ongelmien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Myös opetuksen tulee luoda turvallinen oppimisympäristö, joka edistää nuorten sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Palveluiden tulee myös edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Koulussa tehtävään ehkäisevään työhön kuuluu oppilaiden poissaolojen seuranta, niihin puuttuminen sekä ehkäisy. Myös kiusaamiseen puuttuminen sekä päihdekasvatus ovat koulun ehkäisevän työn osa-alueita. (Kouluikäiset ja ehkäisevä työ, Sosiaaliportti.)

Laki ei velvoita koulua järjestämään nuorisotyötä kouluun, mutta Nuorisolaissa on asetus siitä, että näiden toimijoiden on tehtävä yhteistyötä jonkinlaisen verkoston kautta:

Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Lisäksi verkostoon voi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kunnat voivat koota myös yhteisen verkoston. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita.

(Nuorisolaki 27.1.2006/72, 3 luku 7a §)

4.2 Korjaava työ

Korjaava työ on vakiintunut termi nuorisotyön ammattilaisten piirissä, mutta virallisesti sitä ei ole määritelty. Korjaavalla työllä tarkoitetaan lähinnä etsivää nuorisotyötä, koska siinä pyritään auttamaan asiakasta niin, että hän löytää omat tavoitteensa ja pystyy tekemään omia ratkaisujaan (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 26) eli pyritään korjaamaan olemassa olevaa asiakkaan tilannetta hänen omista lähtökohdistaan käsin.

Vaikka korjaava työ ei ole laissa määritelty virallinen termi, korjaava työ ja ehkäisevä työ ovat tämän opinnäytetyön kannalta relevanttia erottaa toisistaan. Opinnäytetyöni kohdeoppilaitoksessa etsivät koulunuorisotyöntekijät tekevät periaatteessa korjaavaa työtä, sillä heidän tarkoituksenaan on saattaa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria mahdollisuuksien mukaan takaisin kouluun tai muiden palveluiden pariin. He myös käyttävät työssään korjaavan työn menetelmiä (vrt. Huhtajärvi 2007). Toisaalta kyseiset koulunuorisotyöntekijät tekevät samanaikaisesti ehkäisevää työtä, koska heidän asiakkaansa eivät ole välttämättä vielä kokonaan pudonneet koulusta vaan vaara pudota on todennäköinen. He tekevät siis korjaavaa ja ehkäisevää työtä samanaikaisesti tai rinnakkain. Käytännössä korjaavaa ja ehkäisevää työtä ei välttämättä ole mielekäästä erotella jyrkästi, koska ne tukevat toisiaan. Käsitteellisesti tämä erottelu on kuitenkin hyvä tunnistaa tässä opinnäytetyössä, jotta aineiston analyysivaiheessa kaikki etsivän koulunuorisotyöntekijöiden käyttämät työmuodot tulivat varmasti otettua huomioon. Toinen syy käsitteiden erotteluun on se, että haastateltavat itse ottivat esille korjaavan ja ehkäisevän työn käsitteinä.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Teemahaastattelu

Tämä opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmin. Valitsin aineistonkeräysmenetelmäksi teemahaastattelun, koska haastattelutilanteessa se antaa mahdollisuuden puhua vapaasti valituista teemoista tiukasti määriteltyjen kysy-

mysten sijasta (ks. Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Teemahaastattelussa on siis kyse puolistrukturoidusta haastattelusta, jossa näkökohta on lyöty lukkoon, mutta kysymysten muotoilu ja järjestys voivat vaihdella (Tiittula & Ruusuvuori 2009, 11). Minulla oli teemahaastattelurungoissa valmiit kysymykset (liitteet), mutta teemahaastattelun ajatuksen mukaisesti en noudattanut niiden järjestystä vaan haastattelutilanne määritteli sen, miten lopulta muotoilin kysymykset.

Teemahaastattelut toteutettiin kahdessa eri vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa haastattelin kumpakin etsivää koulunuorisotyöntekijää erikseen saman teemahaastattelurungon avulla (liite 1). Yksilöhaastattelut nauhoitettiin ääninauhurilla, ja litteroitiin kirjalliseen muotoon.

Yksilöhaastattelujen litteraatioiden pohjalta tein uuden teemarungon toista vaihetta eli parihaastattelua varten (liite 2). Päätin tehdä kaksivaiheisen aineistonkeruun siitä syystä, että minulla oli mahdollisuus haastatella vain kahta henkilöä. Pelkkien yksilöhaastattelujen perusteella tulokset olisivat jääneet hyvin pinnallisiksi. Parihaastattelun avulla sain syvennettyä yksilöhaastatteluista esille tullutta tietoa sekä kysyä aiheista, jotka eivät ensimmäisissä haastatteluissa tulleet ilmi. Parihaastattelulla on myös se etu, että siinä kahdella asiantuntijalla on mahdollisuus vaihtaa ajatuksia, joka saattaa kannustaa pohtimaan asiaa monipuolisemmin kuin yksilöhaastattelussa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61). Myös parihaastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin.

5.2 Analyysimenetelmät

Seurasin aineiston analyysissä Hirsjärven ja Hurmeen (2000) aineiston analyysin vaiheita. Ensin purin litteroidun aineiston teema-alueisiin, jotka noudattivat teemahaastattelurunkojen teemoja. Tämän vaiheen toteutin niin, että merkitsin tulostettuihin litteraatioihin värikoodeilla eri teemat (esimerkiksi työmuodot ja roolit, haasteet ja onnistumiset). Tämän jälkeen luokittelin aineistoa tukisanojen avulla teemojen sisällä. Tässä vaiheessa eri luokkia oli yli kymmenen, joten aineisto oli melko hajanaista. Seuraava vaihe olikin aineiston yhdistely. Käytin tässä apuna Hirsjärven ja Hurmeen ehdottamia kysymyksiä: kuinka olennaisia kaikki luokat ovat, kuinka ne ovat yhtey-

dessä toisiinsa ja kuinka ne voidaan erottaa käsitteellisesti toisistaan? (Emt., 141; 147–149).

Kokosin eri luokista niitä kuvaavia haastateltavien sitaatteja, ja kirjoitin muistiin luokkien ominaispiirteitä, eroja sekä yhdistäviä tekijöitä. Sitaatteja kootessani anonymisoin haastateltavat, jolloin sitaateista ei ole luettavissa haastateltavien nimiä, asuinpaikkaa tai työnantajaa. Tämän tein siksi, että opinnäytetyön tilaaja haluaa pysyä anonyyminä.

Analyysin kirjoittaminen antoi tuloksille niiden lopullisen muodon, sillä vielä kirjoittamisvaiheessa huomasin joidenkin luokkien sisältävän samoja asioita. Kirjoittaminen oli siis osa analyysiä. Kirjoittamisvaiheessa totesin myös sen, että tulosten raportointi on hyödyllisintä esittää kolmessa kategoriassa: 1) roolit, 2) työmuodot sekä 3) yhteistyö, joiden sisällä kulkee ajatus vastata tutkimuskysymyksiin: millainen on etsivä koulunuorisotyö työmuotona, sekä mitä onnistumisia ja haasteita etsivä koulunuorisotyö kohtaa ammattiopistossa. Näiden lisäksi haastatteluista tuli vahvasti esille se, millaisia ongelmia nuorilla yleensä on tai mitkä ovat koulusta putoamiseen ja syrjäytymiseen johtavia riskitekijöitä. Koin, että en voi ohittaa tätä usein esille tullutta asiaa vaan kokosin niistä oman kategorian tulosten alkuun.

6 ETSIVÄ KOULUNUORISOTYÖ – DIPLOMAATIN ROOLISSA SEKÄ KORJAAVAN JA ENNALTAEHKÄISEVÄN TYÖN VÄLIMAASTOSSA

H3: ”--- päällimmäisin tavoite on se että koska on niin paljon keskeytyksiä, niin meidän työllä on tarkoitus niitä vähentää. Sellaisia [koulun] keskeytyksiä jotka on vähennettävissä, jos opiskelija pääsee oikeiden tukipalveluiden pariin.”

Tässä kappaleessa käydään läpi opinnäytetyön tulokset. Ensimmäiseen kappaleeseen on koottu yleisimmät koulusta putoamisen riskitekijät etsivien koulunuorisotyöntekijöiden havaintoihin perustuen. Tämän jälkeen kolmessa kappaleessa esitellään etsivien koulunuorisotyöntekijöiden roolit, työmuodot sekä yhteistyö muiden tahojen kanssa koulun sisällä.

Tuloksia esittäessäni käytän apuna haastatteluista lainattuja sitaatteja. Sitaattien alussa merkintä H1 ja H2 tarkoittavat yksilöhaastatteluja ja H3 tarkoittaa parihaastattelua. Parihaastattelun sitaatteihin ei ole merkitty erikseen, kumman haastateltavan sanoma tietty sitaatti on, koska sillä ei ollut merkitystä tuloksiin.

6.1 Koulusta putoamisen riskitekijöitä

Etsivien koulunuorisotyöntekijöiden haastatteluissa nousi esiin useita riskitekijöitä koulusta putoamiseen. Tämä on luonnollista, koska huoli nuorten koulusta putoamisista oli syy siihen, miksi etsivä koulunuorisotyö aloitettiin kyseisessä ammattioppilaitoksessa (ks. edellinen sitaatti).

Suurimmaksi koulusta putoamisen syyksi nousi haastattelujen pohjalta nykyinen yhteishaku. Haastateltavien mielestä nuoret joutuvat liian aikaisessa vaiheessa päättämään tulevaisuudestaan. Lisäksi nuori ei usein pääse opiskelemaan ensimmäiseen hakutoiveeseensa, josta seuraa väärää alavalintoja ja motivaation puutetta:

H2: ”Yks syy on yhteishaun, nykyisen yhteishaun systeemi. Et se ei toimi. Sen huomaa tässä työssä. Ensinnäkii moni tekee sen siks, että on pakko. Sit se laittaa sinne sellasii vaihtoehtoi mitkä on pakko. Et ne ei oo nuoresta lähtöisiä --- et ku siihen laittaa vaikka 4. vaihtoehton ja sit ku se on tää koulu, ja sit tänne tullaa ja se ei ollenkaa halua tänne. Ni sit alkaa ongelmat.”

Haastateltavan mukaan yhteishaku tehdään ”pakosta”, ei nuoresta lähtöisesti”. Haastateltavat olivat huolissaan siitä, että haku ammatillisiin opintoihin tehdään liian varhaisessa vaiheessa, jolloin nuori ei ole vielä pystynyt päättämään omasta tulevaisuudesta, jolloin haetaan paikkoihin ”jotka ei kiinnosta”. Tämä lisää haastateltavien mielestä etenkin poissaoloja.

Toisena suurena ongelmana haastateltavat kokivat luokkien ryhmäytymisen puutteen sekä kouluviihtyvyyden. Ongelmia tuottaa se, että oppilaat eivät tunne koulussa kunnolla toisiaan lukuun ottamatta omien luokkien kavereita:

H1: ” --- ja sit emmä tiä oisko siinä koulu ehkä yhteisöllisyydessä ja semmosessa myös syynsä, et miks ne ei viihdy siellä koulussa. Miks niin moni on sitä mieltä, et se ei oo niiden paikka. Mä oon vääräs paikas, mä en kuulu tänne. Ni se on jotenkii surullista. Mutta esimerkiksi nyt kattoo tota meidän yksiköitä missä ollaa toimittu, ni ei niissä oo mitää yhteistä. Ei opiskelijat tunne siellä toisiaa ja muuta-ku oman luokkakaverin, oman ryhmänsä sisällä. Et varmaa semmonenkii vaikuttaa.”

Haastateltava näkee, että oppilaat eivät viihdy koulussa yhteisöllisyyden puutteen takia. Nuori ikään kuin pakotetaan olemaan vain omassa ryhmässä, josta ei välttämättä löydy parhaita, samanhenkisiä kavereita. Oikeiden kaverisuhteiden puute, ”mä en kuulu tänne” –olo ei siten kannusta nuorta käymään koulussa.

Haastateltavien mukaan myöskään koulun aikuiset eivät välttämättä tarpeeksi kannusta nuoria käymään koulussa:

H1: Mut ihan käsittämättömiä määriä voi olla poissa ennenku niihin kukaan reagoi. Että se on kyllä yks tosi tärkeä syy, koska jos heti alusta asti opiskelija oppii, et se voi olla tosi paljon poissa ja jos sillä on muutenkii vähän sellanen vaara siinä syrjäytyä, että ei oo kauheen kova motivaatio ja näin niinku ton ikäsenä monesti on muitakii asioita mielessä. Ni siit on tosi helppo tippua siitä kelkasta. Ja sitte...sit just se et ainaki...mitä nyt täs on tutustunu nuorii niin ne on ollu monesti sitä mieltä, että ei ketään kiinnosta, että oonko mä siellä koulussa vai en.

Näyttäisi siltä, että kyseisessä ammattiopistossa nuorten poissaoloihin ei puututa tarpeeksi. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että monesti nuoret tarvitsevat ”tsemppaajaa”, joka kyselee kuulumisia ja pitää silmällä, että koulussa käydään. Tällaisen työteen puutteen takia moni nuori tuntee, ettei ”kukaan välitä”, jolloin motivaatiota ja kiinnostusta koulua kohtaan ei ole.

Haastateltavat tunnistivat koulusta putoamisen syyksi myös oppilaiden henkilökohtaiset ongelmat. Monet oppilaat selvästi saattaisivat tarvita tukea opinnoissa, mutta oppilas ei välttämättä halua hakea apua leimautumisen pelossa. Kun nuori ei pärjää ryhmässä, putoamisriski kasvaa:

H2: "Ja sitten yks ryhmä minkä mä huomaan että on tosi paljon, ni ne joilla on keskittymishäiriöitä tai lukihäiriöitä. Niin heillä saattaa olla tosi huonoja kokemuksia sitte siitä et he ei halua pienryhmään, koska se on heidän mielestä häpeällistä. Ja vaikka he tarvitsisivat sitä. Sitten he yrittävät väkisin olla suuressa ryhmässä niin sanottu normaali opiskelija. Sit ku se ei onnistu, niin tulee ikäviä kokemuksia ja putoamisvaara on suuri."

Moni nuori kokee pienryhmät häpeällisenä asiana, koska yleensä ne koostuvat oppilaista, jotka eivät pärjää "normaalien" oppilaiden opetuksessa. Haastateltavien mielestä apua tarvitsevien oppilaiden pitäisi saada enemmän apua, koska "normaalissa" ryhmässä kyseiset oppilaat eivät välttämättä pärjää ja epäonnistumisen tunne voi johtaa koulusta putoamiseen. Henkilökohtaisiksi ongelmiksi haastateltavat lukivat myös esimerkiksi päihdeongelmat, jotka ovat kasvava syy koulusta putoamiseen. Haastateltavien mukaan he ovat nähneet "todella huonokuntoista porukkaa, jonka pitäisi saada itsensä ensin kuntoon, ennen kuin voivat keskittyä koulussa käymiseen".

Edellä mainitut koulusta putoamisen riskitekijät ovat toki vain pieni osa kaikista vaikuttavista syistä. Edelliset ovat kuitenkin haastateltujen mielestä niitä, joita he ovat erityisesti havainneet, ja joiden takia etsivä koulunuorisotyö on perustettu.

6.2 Etsivien koulunuorisotyöntekijöiden roolit

Etsivät koulunuorisotyöntekijät tunnistivat itselleen monia eri rooleja. He kokivat niistä tärkeimmiksi "läsnä olevan aikuisen" sekä "nuoren rinnallakulkijan" roolit. Toinen haastateltava kiteytti, että näissä rooleissa heidän odotetaan olevan "tavoitettavissa oleva epävirallisempi taho" verrattuna koulun virallisiin (esimerkiksi kuraattoreihin) tahoihin. Haastateltavat kokivat, että nuoret tuntevat mielekkäämmäksi hakeutua epävirallisemmalle taholle, jossa voi olla rennosti.

Toinen haastateltava ilmaisi roolinsa olevan diplomaatti, sillanrakentaja ja kuuntelija sekä ”rento, mutta tiukka”:

H2: ”Mä huomaan, että mun rooli on monesti on niinkun olla vaikka nuorelle se joka saattaa hänet jonnekin toiseen paikkaan. Ja mä oon niinku siinä..tai sit mä saatan olla diplomaatti. Diplomaatin roolissa, et niinku nuorella on sukset ristissä opettajan kanssa. Ni mä oonkii se välissä tulkkina. Et nuori saattaa kertoa mulle jotain ja sitte mä välitän sen opettajalle, mutta niin että mä kunnioitan sen nuoren...niinku mitä hän halua et kerrota ja mitä ei. Sillanrakentajan roolikin täällä on, mun työ on. Sit mä oon kuuntelija. Sit palatakseni edelliseen niinku rento mutta tiukka.”

Edellä mainitussa sitaatissa tulee hyvin ilmi se, että haastateltava kokee itsensä koulun ja oppilaiden välissä olevana tahona, joka on diplomaatti, tulkki ja sillanrakentaja näiden välillä. Nuorisotyöntekijä ”kuuntelee” nuoria ja on rento, mutta osaa olla myös tarvittaessa tiukka asettaen rajoja. Edellä mainittujen roolien lisäksi haastatteluissa nousi esiin myös seuraavat roolit: ”aikuinen, jonka luokse nuori voi mennä”, ”yksinkertaisuuden tuoja kouluun”, ”aikuinen, joka voi lähteä nuoren mukaan hoitamaan nuorelle vaikeita asioita esimerkiksi Kelaan”, ”nuoren puolestapuhuja”, ”rajojen laittaja” sekä ”tsemppaaja” lisäämään opiskelumotivaatiota. Näyttäisi siltä, että etsivien koulunuorisotyöntekijöiden roolit ovat kytköksissä siihen ajatukseen, että nuoret tarvitsevat ”toisen tahon” erotuksena koulusta, jotta koulun systeemissä on mahdollista selvittää omine ongelmineen. Jalava (2012, 74) tunnisti nuorisotyölle ammattiopiston sisällä samankaltaisia rooleja, joita hän kokoavaksi kutsuu ”tukihenkilön” rooliksi. Minun mielestäni se onkin oikein kuvaava nimike edellä luetelluille rooleille.

Edelliset roolit eivät välttämättä ole aina helposti toisiinsa sovitettavissa nuorten tarpeiden ja koulun ammattirakenteen välille. Esimerkiksi nuorille on tärkeä näyttäytyä epävirallisena, rentona tahona, jolle voi vapaasti tulla juttelemaan omista asioista. Toisaalta koulun muiden ammattilaisten silmissä työn pitää näyttää ”viralliselta”, jotta työ otetaan tosissaan, ja ettei nuorisotyötä pidetä vain ”puuhasteluna” (ks. seuraava sitaatti). Kuitenkin haastateltavien mielestä nuorisotyölle nähdään tilaus koulussa, sillä esimerkiksi opettajia tarvitsee haastateltavien mielestä kannustaa muun muassa poissaolojen tarkempaan seurantaan.

H2: ”Et nyt mä koen, että tää on vasta alussa. Et vaan jatkaa sitä eikä....ja vetää sillee hyvällä tavalla linjoja suoriksi. Että just tästä varovaisuuden...tukea koko koulua tästä varovaisuuden kulttuurista pois. Enemmän semmosee niinku... Myös...tää on jännä tilanne että ku nuorisotyö tulee kouluun, ni on monesti niin, että sitte mä oon monelta kuullu et ”hei tähän voitte tulla kouluttaa meitäkii”. Nuorten

lisäksi, tarkoitan henkilökuntaa. Et ku yleensä nuorisotyön stereotypia on sellai et se on sellasta puu-hastelua. Et ku se tulee sellasee hierarkiaan, ni sehän on siellä ruohonjuuritasolla kaikkein aliarvostetuin juttu. Mut sit meidän osaaminen onkii niin kovaa ja tosi tarpeeseen tässä ajassa.”

Haastateltavat puhuivat paljon koulun kulttuurista, jota he nimittivät ”varovaisuuden kulttuuriksi”. Haastateltavat kokivat, että heidän tehtävänä on pyrkiä rikkomaan varovaisuutta ja tuomaan avoimuutta kouluun. Haastateltavat tarkoittavat tällä sitä, että koulu ammattilaiset eivät uskalla nostaa todellisia ongelmia esille. Nuorisotyöntekijät kokivat yhdeksi tehtäväkseen kysyä asioita suoraan. Haastateltavat olivat ehdottomasti sitä mieltä, että nuoret ovat usein kokeneet huojentavana eikä ollenkaan tunkeilevana sen, että ongelmalliset asiat otetaan esille ja puhutaan niistä oikeilla nimillä (ks. seuraava sitaatti). Myös Siekkinen (2010, 42) löysi opinnäytteessään ”avoimuuden edistäjän” roolin koulunuorisotyöhön liittyväksi.

Koulun varovaisuuden kulttuuriin haastateltavat liittivät tärkeäksi ”tasavertaisuuden rakentaja” roolin. Haastateltavat kokivat, että koulussa nuoria katsotaan usein alas-päin. Nuorisotyön rooli koulussa on olla muistuttamassa, että nuorta pitää kohdella tasavertaisena:

H1: *”Mun mielestä niinku se on nuorisotyöntekijän rooli, koska nuorisotyöntekijänä osaa sanoa asian sillä tavalla et nuori pitää sitä hyvänä eikä pahastu siitä ollenkaa, et miks otit sen nyt puheeks. Ja mä oon huomannun et koululla on paljon sellasta et asioita ei sanota äänee, tai ei uskalleta puhua asioita oikeilla nimillä, niinku nuoren läsnä ollessa. Mut sit ku nuori lähtee pois, ni sitte niinku puhutaa kyllä sen asioista esimerkiksi oppilashuoltoryhmissä tai näin. Et jotenkii se niinku että rooli jotenkii niinku lähentää vähän niitä nuoria ja niitä muita aikuisia siellä koulussa. Ni se on nuorisotyöntekijän rooli. Et pitää muistuttaa, et nää on ihan normaaleja ihmisiä ja niille voi puhua niinku ihmisille ja kohdata ne ihan tällai tasavertaisesti.”*

Haastateltava nostaa tärkeäksi sen, että nuorisotyöntekijällä täytyy olla avoimuutta ja rohkeutta puhua asioista oikeilla nimillä, mitä hänen mukaansa muut koulun ammattilaiset monesti pelkäävät. Siten etsivän koulunuorisotyöntekijän rooli on sekä jo mainittu diplomaatti tai sillanrakentaja, mutta samalla myös ”asioiden pöydälle nostaja” ja ”tasavertaisuuden rakentaja”.

Esille nousseita rooleja verrattaessa teoriaosuudessa mainitsemini rooleihin yhtäläisyyksiä on pitkälti havaittavissa (ks. sivut 14–18). Kuten aiemmissa tutkimuksissa tunnistettiin läsnä olevan aikuisen, rinnalla kulkijan, kuuntelijan, ongelman ratkaisijan sekä koulun ja nuoren välillä olevan tahon roolit (ks. Siekkinen 2010, Löytönen 2011,

Jalava 2012, Kolehmainen 2012, Lehtonen 2005) tärkeiksi, myös etsivien koulunuo-
risotyöntekijöiden haastatteluista nämä nousivat keskiöön. Lisäksi etsivät koulunuo-
risotyöntekijät tunnistivat ”tasavertaisuuden rakentajan” ja ”avoimuuden tuojan” tär-
keiksi rooleiksi. Suurena erona tosin ovat kasvattajan roolit (Siekkinen 2010, Koleh-
mainen 2012), jota haastattelemani etsivät koulunuo-
risotyöntekijät eivät ilmaisseet. Lisäksi Löytösen (2011, 33) kuvaamaa tapahtumien järjestäjän roolia etsivät koulu-
nuorisotyöntekijät eivät kokeneet täysin omaksi tehtäväkseen (ks. sivu 30).

6.3 Etsivän koulunuo- risotyön sisällöllinen ristiriitaisuus

Etsivien koulunuo-
risotyöntekijöiden alkuperäinen työmuoto oli etsivän työn menetel-
min tehtävä yksilöohjaus. Tällä tarkoitetaan juuri pudonneiden oppilaiden ongelmien
kartoittamista sekä ohjaamista mahdollisuuksien mukaan takaisin kouluun tai tarvit-
taessa oikeiden tukipalveluiden pariin. Työ liitettiin kuitenkin pian perustamisen jäl-
keen hankkeeseen, josta työntekijät saivat uusia tavoitteita. Seuraavassa sitaatissa
haastateltava kertoo työtapojen muuttumisesta:

*H1: ”Tarkoituksena on tehdä etsivää nuorisotyötä ammattiopiston sisällä, mitä ollaa nyt sit mietitty sitte
kesästä lähtien, että mitä se sitten voisi olla. Ja aluksi se oli sellasta ,että otettiin niitä koppi niistä jotka
tippuu, eroaa, keskeyttää ja ohjattii jatko suunnitelmii ja palveluihin. Mut nyt ollaan sitten ku meil on
tässä tällanen hanke taustalla, ni mistä tulee tavoitteet työlle. Ni sen mukaan tähän ennaltaehkäisyyn.
Eli ei oteta enää sellaisia opiskelijoita asiakkaaksi, yksilöasiakkaiksi, ketkä eroavat ammattiopistosta,
vaan ketkä ovat vaarassa keskeyttää opinnot. Ja vielä panostetaan ensimmäisen vuoden opiskelioi-
hin. Että tää on tämmöstä...yritetty muodostaa tämmönen ennakoiva työote tähän.”*

Sitaatista käy ilmi, haastateltavat tekivät aluksi töitä nuorten kanssa, jotka olivat jo
tippuneet, eronneet tai keskeyttäneet koulun. Tämän voidaan katsoa viittaavan käsi-
tykseen etsivästä nuorisotyöstä (vrt. Kaartinen-Koutaniemi 2012, 22–23). Kun työhön
liitettiin mukaan hanke, työ muuttui enemmän ennaltaehkäiseväksi. Käytännössä
nuorisotyöntekijät siis pyrkivät ottamaan asiakkaiksi nuoria, jotka ovat vaarassa kes-
keyttää opintonsa tai joilla on suuria vaikeuksia koulunkäynnin kanssa. Haastatelta-
vat kuitenkin kokivat joutuvansa tasapainottelemaa kahden erilaisen työmuodon vä-
lissä:

*H3: ”--- meidän työ lähti heidän [työpajojen johdon, etsivän tiimin] ideasta. Ja heidän ideaan kuului se,
että meidän painopiste on yksilöohjauksessa. Eikä niinkään ennaltaehkäisevässä. Vaan yksilöohjauk-
sessa siinä, että me tehdää etsivää nuorisotyötä koulun sisällä, eli ohjataan nuoria tukipalveluiden*

pariin koulun sisällä. --- Mut sitte ku meidän työ liitettiin hankkeeseen, ni hankkeen työryhmissä oli eri näkökulma ja se muistuttaa samaa näkökulmaa mitä täällä koulun sisällä on. Niinku opoilla ja kuraattoreilla. Et meiltä halutaan tukea semmoseen niinkun työmuotoon, jossa me pidetään välituntikahvilaa ja jalkaudutaan opiskelijoiden pariin ja vaikka järjestetään heille tapatumia ja katsotaan että ne tapahumat niinku sujuu hyvin. Eli me ollaa tässäki niinku...meille tulee kahdesta suunnasta eri viestiä. Ja sitte meillä on niinku haaste löytää se tasapaino et mikä se oikeesti on.”

Kuten edellä nähtävästä sitaatista käy ilmi, etsivän nuorisotyöntekijät etsivät taukoamatta ”oikeaa työtapaa” kahden eri tahon eriävien tavoitteiden takia. Siksipä nuorisotyöntekijät puhuivat haastatteluista työstään sekä ”korjaavana työnä” sekä ”ennaltaehkäisevänä työnä”. Haastateltavat eivät siksi pystyneet vetämään selkeää rajaa sille, mikä on heidän todellinen työmuotonsa yksilöohjauksen lisäksi:

H1: *”Me ollaa sellasta niinku suunniteltu et, tähän ennaltaehkäisevään työhön liittyen jotain sellaista mikä lisäisi sitä koulun viihtyvyyttä, eli ihan perinteistä nuorisotyötä, että jotain sais sellasta niinku nuorille tilaa olla siellä rakennuksessa, joku paikka missä ne voi hengaila ja sillätavalla että opiskelijat viihtyy, että se olis myös olla sitä ennaltaehkäisevää työtä.”*

H3: *”Sekii on hyvä juttu siis kouluviihtyvyyden lisääminen olis tosi tärkeetä täälläkii. Tääl ei oo mitää opiskelijan näköstä elämää ja toimintaa olemassakaa. Mut se et se ei oo ehkä etsivän nuorisotyöntekijä joka sitä tekee ---”*

Kuten edellisistä sitaateista käy ilmi, yksilöhaastattelussa H1 sanoo, että ennaltaehkäisevän työn puitteissa kouluviihtyvyyden lisäämistä on mietitty esimerkiksi ”nuorten hengailupaikan” avaamisen avulla. Parihaastattelussa (H3) haastateltava taas mainitsee, että kouluviihtyvyyden lisääminen ei ehkä ole etsivän koulunuorisotyöntekijän työtä. Kuitenkin haastateltavat kokivat, että juuri koulussa viihtymättömyys lisää koulusta putoamisen riskiä (ks. sivu 25). Tämä ristiriita ilmeni haastatteluissa useasti. Tämän voi ymmärtää yritykseksi vetää rajaa omalle työlle ja ymmärrykselle siitä, mitä etsivän koulunuorisotyöntekijän työhön oikeastaan kuuluu. Toisaalta jos tavoitteena on vähentää koulun keskeytyksiä ja kouluviihtyvyyden huomataan olevan yksi suuri syy keskeytyksiin, on hyvin ristiriitaista, että kouluviihtyvyyden lisäämistä ei ole sisällytetty heidän työnkuviinsa selkeästi.

Toisaalta etsivät koulunuorisotyöntekijät eivät halunneetkaan vetää selvää rajaa korjaavan ja ennaltaehkäisevän työn välille. Heidän mielestään jo se, että he ottavat asiakkaikseen putoamisvaarassa olevia nuoria, on ennaltaehkäisevää työtä, jossa kuitenkin pyritään korjaamaan tilannetta etsivän työn menetelmin. Tämän ristiriidan

takia haastateltavat kokivat työnimikkeen ongelmalliseksi. Heidän mielestään ”etsivä koulunuorisotyöntekijä” ei kuvaa parhaiten heidän työnkuvaansa:

H3: *”Mut sit se etsivä nuorisotyö, siis se etsivä –sana on vähän harhaanjohtava täällä koulun sisällä. Tai ehkä se johtuu siitä, et se on vaa niin uus juttu, että se on johtanut sillee että meitä pidetään etsivätoimistona, jotka jahtaa niitä ketkä eivät ole koulussa ja hakee heitä kotoa tänne kouluun, mitä me ei tehdä kuitenkaa. Että ei sekää välttämättä oo se oikea. Mut jotenkii niinku mikä sitte olis se oikea? Jos-sainhan [meitä kutsuttaisiin], erityisnuorisotyöntekijöiksi, mikä nyt vähän viittaa siihen et se poikkeaa jollain lailla siitä perinteisestä nuorisotyöstä. Musta se olis ehkä parempi ku etsivä.”*

Haastateltavan mielestä etsivän koulunuorisotyöntekijän nimikkeen sijaan erityisnuorisotyöhön viittaava nimike kuvaisi paremmin heidän työtään. Tämän kertoessaan haastateltava tekee eroa ”perinteisen nuorisotyön” ja heidän työnsä välille, mihin yleensä sisällytetään vapaa-ajan toiminnan ohjaamista.

Edellisten ongelmien voisi ajatella rajoittavan työn tuloksellisuutta. Haastateltavat kuitenkin kokivat, että onnistumisia on haasteista huolimatta syntynyt. Ne liittyivät eritoten yksilöohjaukseen:

H1: *”Opiskelijoilta tulee aika usein palautettakii, että ’onpa kiva ku autoin ja kiitos avusta ja kyllä tää tästä’. Ja sit ku sitä seuraa ja tavataa säännöllisesti että ’mites on mennyt’ ja sit se onkii edenny just niinku pitikii, ni siitä tulee onnistumisen kokemuksia.”*

Edellinen huomio positiivisesta palautteesta on tietenkin hyvä asia, varsinkin kun työn alkuperäinen tavoite on ollut nimenomaan yksilöohjauksessa. Tällä saralla etsivät koulunuorisotyöntekijät ovat onnistuneet siis ilmeisen hyvin. Toisaalta he myös pohtivat, että työn tuloksia ei välttämättä voi vielä huomata suuressa mittakaavassa:

H3: *”Noo...Näin vähässä ajassa ehkä...voi kauheesti mitata sitä että onko keskeytykset vähentyny. Ei varmaa oo mahdollistakaa. Mutta ehkä jonkun yksittäisen nuoren kohdalla.”*

Uuden työmuodon sisälle ajamiseen menee aikaa, eikä suuria tuloksia ole odotettavassa pienellä aikavälillä. Uusi työmuoto tarvitsee aikaa senkin takia, että se löytää paikkansa koulun toimintakulttuurissa. Seuraava kappale keskittyy tähän asiaan.

6.4 Ammatillinen yhteistyö muiden tahojen kanssa

Etsivää koulunuorisotyötä oli tehty kyseisessä ammatillisessa oppilaitoksessa vajaan vuoden ajan silloin, kun haastattelut tehtiin. Siihen mennessä tärkeimmiksi yhteistyökumppaneiksi olivat muodostuneet koulun oppilashuoltoryhmä, opettajat sekä varsinaisen etsivän nuorisotyön tiimi. Kun työ aloitettiin, koulunuorisotyöntekijät kohtasivat ongelmia työn tunnettavaksi tekemisen eli ”markkinoinnin” kanssa:

H1: ”No ainakin..nuorisotyöntekijöiden niinku tavallaa se työn tunnetuksi tuominen olis niinku tärkeätä. Se että tääl on niin paljon porukkaa, että me ollaa huomattu sitä, että sitä saa jatkuvasti selittää, että mitä se nuorisotyö on koulussa. Mitä se vois olla, mihin me pyritää, miten me toimitaa, mitä meillä on niinku lähtökohtia. Et ihan perus tämmönen niinku kunnon markkinointi.”

Haastateltavat eivät pitäneet markkinointia riittävänä vaan kokivat, että he joutuvat jatkuvasti selittämään työtään ja työtapojaan. Markkinoinnin puute tuli useasti esille haastattelujen aikana, ja haastateltavat toivoivatkin, että seuraavaa vuotta varten hanketta markkinoitaisiin laajemmin sekä näkyvämmiin. Myös Jalavan (2012, 71) tekemissä haastatteluissa työstä tiedottaminen nähtiin hyvin tärkeäksi, ja erityisesti johdon tuki tunnistettiin siinä varsin ratkaisevaksi, jotta uusi työmuoto saadaan sidotua koulun toimintaan. Haastattelemani etsivät koulunuorisotyöntekijät kertoivatkin, että he eivät ole saaneet tarpeeksi johdon tukea kaikissa asioissa, mikä taas johtuu siitä, että heille annetaan työn tavoitteita kahdesta eri suunnasta. Jalava (2012, 70) toteaa, että työnkuvan mahdollisimman tarkka määrittäminen on tärkeää työyhteisöön kiinnittymisen kannalta. Toisaalta on pidettävä mielessä myös se, että liian tarkka työnkuvan rajaaminen uutta työmuotoa käynnistäessä saattaa johtaa harhapoluille, jolloin työ ei välttämättä vastaa tarpeisiin.

Tällainen määrittämisen ja joustavuuden tasapainottaminen tuntuukin olevan koulunuorisotyöntekijöille jokseenkin ongelmallista. Silti nuorisotyöntekijät haluavat pitää tämän kaksijakoisen tilanteen, jotta yhtäältä roolin joustavuuden avulla on mahdollisuus reagoida nopeasti erilaisiin tilanteisiin, ja järjestää toimintaa silloin kuin sitä tarvitaan. Toisaalta tarkasti määritellyn toimenkuvan avulla haluttaisiin välttää nuorisotyöntekijöiden väärinkäytön mahdollisuutta. (Jalava 2012, 66.)

Koulun henkilökunta koki uuden työtavan hämmentävänä, ja tämä tuotti nuorisotyöntekijöille ongelmia. Yhteistyö koulun oppilashuoltoryhmän kanssa ei aluksi toiminut, koska koulunuorisotyöntekijät koettiin ”erilliseksi palveluksi”, jota voidaan tarvittaessa käyttää:

H1: *”No just se, että tavallaa löytyy se kohta. En tiiä löytyykö sitä kaikissa kouluissa, että löytyy se niinku oma paikka nuorisotyöntekijälle ja se kohta missä se niinku...mihin sen työ sijoittuu siellä. että ku meillä on esimerkiks...me ollaa ajateltu et se nuorisotyöntekijä ois ehkä ryhmänohjaajan ja oppilashuoltoryhmän välissä oleva tällanen. Siitä lähdettiin liikkeelle, että ryhmänohjaaja ilmoittaa huolensa meille ja me mietitää et voidaanko me tehdä sille mitää vai viedäänkö se oppilashuoltoryhmään. Meistä se on hyvä kohta. Ja missää ollaa käyty ammattikouluissa ni siellä ollaan toimittu sillä tavalla ja se on niinku toiminu se nuorisotyö siellä. Mutta tota sitte jos...me koettii siihen vastustusta paljon, että meitä ei päästetty siihen kohtaan, niin sitten oli kyllä tosi vaikee löytää sitä, että mitä me sitte niinku tehdää ja miten meitä vois hyödyntää täällä.”*

H2: *”Että se me ollaa huomattu et niinkun siin on haasteita se, kun koulu on isokii, tääkii on isokii ammattioppilaitos, ni tää on hyvin omalakinen se systeemi, oma maailmansa. Ja siinä mielessä se on suljettu systeemi. Ja kun tähän suljettuun systeemiin tuodaan työote, joka perustuu päivittäin avoimiin verkostoihin, avoimuuteen ja toisaalta nuoren rinnalla kulkemiseen, et nuori ei ole kohde, vaan nuori jolle kerätään opintopisteitä ja jolle karttuu opintoja, ni ne niinku jotenkii kahnaa toisiaan vasten.”*

Edellä olevista sitaateista käy ilmi, että koulussa on totuttu toimimaan tiettyjen perinteiden ja tapojen sekä mallien mukaan ”suljetussa systeemissä”, johon uuden työmuodon voi olla vaikea asettua. Tämä todentaa Pohjolan (2011, 9) sanomaa siitä, että koulukulttuuri on muuttumassa avoimemmaksi, mutta ei välttämättä ole sitä vielä täysin. Myös Kolehmainen (2012) haastateltavat kokivat, että he joutuvat perustelemaan työtään jatkuvasti, ja olivat yllättyneitä siitä, että koulussa jäykkää toimintakulttuuria pidetään yllä vaikka samalla koulua halutaan muokata yhteisöllisemmäksi.

Etsivät koulunuorisotyöntekijät myös lisäsivät, että koulun systeemissä (kulttuurissa) ja nuorisotyössä nuori nähdään eri tavoilla: koulussa kohteena, jolle kerätään opintopisteitä, ja nuorisotyössä tasavertaisena ihmisenä, jonka rinnalla kuljetaan. Nämä erilaiset näkökulmat näyttäisivätkin olevan haaste nuorisotyölle koulun sisällä. Niinpä haastateltavien mukaan vaikeinta on ollut löytää ”se oikea kohta” koulussa, jossa heistä olisi eniten hyötyä, ja jossa heidät otettaisiin parhaiten vastaan.

Toisaalta työn vastaanoton ongelma voi lähteä itse nuorisotyön ajatuksesta. Luvussa 3.1 (sivu 12–14) esittelin nuorisotyön monialaisuutta ja sen vaikeasti määriteltävyyttä. Tähän liittyen Sarha (2005) tähdentää, että nuorisotyön käsitteiden epämääräisyys

voi joskus vaikuttaa siihen, että työn merkityksen ja vaikuttavuuden ymmärtäminen on hankalaa, ellei jopa mahdotonta. Jopa nuorisotyöntekijöillä voi olla vaikeuksia kertoa muille siitä, mitä nuorisotyö itse asiassa on. (Emt., 11). Jos nuorisotyöntekijät eivät pysty selvästi kertomaan sitä, miksi ovat koulussa ja mitä he voivat tehdä, on ymmärrettävää, että koulun henkilökunta suhtautuu työhön epäluuloisesti.

Haastateltavat tunnistivat erityisen haasteen työlleen kuraattoreiden kanssa tehtävän yhteistyön. Etsivien koulunuorisotyöntekijöiden näkökulmasta kuraattorit olivat tunteet oman työnsä uhatuksi, koska he näkivät etsivän koulunuorisotyön päällekkäisenä palveluna. Haastatteluiden perusteella ratkaisu tähän olisi löytynyt työn tunnetuksi tekemisellä, jolloin kuraattorit olisivat ymmärtäneet nuorisotyöntekijöiden toimenkuvan paremmin ja löytänyt toisiaan täydentävän työotteen.

Lepän (2012) haastattelemien kuraattorien mielipiteet vahvistavat edellisiä kokemuksia. Osa heistä oli sitä mieltä, että nuorisotyö kuuluu koulun ulkopuolelle vapaa-aikaan. Tällaiset näkemykset tekevät haastattelemieni koulunuorisotyöntekijöiden tuntemuksia ymmärrettäväksi. Sitä vastoin osa Lepän haastattelemista kuraattoreista arvosti nuorisotyöntekijöiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja antoivat arvoa sille, että heidän resurssipulaansa helpotetaan. Lepän mukaan kuraattoreiden ja koulunuorisotyöntekijöiden tehtäväkuvat voivat todella olla osin päällekkäisiä, ja siksi tarvitaan erityistä tarkastelua siitä, miten yhteistyö saadaan toimimaan mahdollisimman tehokkaasti ja johdonmukaisesti välttämällä päällekkäisyyksistä johtuvaa resurssien tuhlaamista. (emt., 110.)

Haasteista huolimatta positiivisena asiana etsivät koulunuorisotyöntekijät näkivät ne onnistumiset, kun työ otettiin vastaan hyvin, ja koulun henkilökunta alkoi ymmärtää nuorisotyöntekijöiden työnkuvaa:

H1: *"-- niinku tosi monet opettajat esimerkiks ottaa hirveen mielellään vastaa ja on valmiita muuttamaa sitä omaa [työtapaa], et se on hyväkii puoli".*

H3: *"Ja vähän aikaa sitte just juttelin terveydenhoitajan kanssa, ja todettii et meil on hyvin samanlainen tapa olla ohjaussuhteessa nuoren kanssa."*

Erityisesti yhteistyö opettajien ja terveydenhoitajien kanssa on koettu onnistuneeksi. Onnistumiseen on auttanut se, että opettajat ovat olleet vastaanottavaisia ja valmiita tekemään muutoksia työtapoihin, ja toisaalta terveydenhoitajien kanssa nuorisotyöntekijät ovat löytäneet yhdistäviä tekijöitä työtavoissaan. Tällainen töiden vertaileminen voisi olla hyödyllistä myös kuraattorien kanssa.

Työn vastaanottamisen lisäksi etsivät nuorisotyöntekijät kokivat, että heillä ei ole varsinaista työtiimiä, johon kiinnittyä. Etsivä tiimi, johon he kuuluvat, tekevät työtä eri kohderyhmälle ja sijaitsevat fyysisesti eri paikassa:

H3: *"No on siitä sitä haittaa, että meillä ei oo täällä ammattiopiston sisällä tiimiä varsinaisesti. Vaikka kuuluukii opiskelijahuolttiimiin, ni ei me koeta olevamme osa...meillä ei ole sellasta työtiimii, tai viikko-palaveria tai mitä nyt yleensä on. Me ollaa niin eriksee, eri paikassa fyysisesti ku muu etsivä nuorisotyö ja eri asiakkaatkii oikeestaa ja et ku me ohjataa siinä vaiheessa yleensä heille, ku joku täältä eroaa..."*

H3: *"Sit onhan siit se hyöty et me kuulutaa siihen etsivien tiimi että ku heillä on tosi hyvä tietämys palveluista mitä täällä kaupungilla on."*

Vaikka nuorisotyöntekijät ovatkin osa etsivän työn tiimiä ja opiskelijahuoltotiimiä, haastateltavat eivät kokeneet sitä riittäväksi. Opiskelijahuoltotiimi ei ole varsinainen työtiimi, ja etsivä työtiimin kanssa heillä ei ollut mahdollisuutta sijaita samassa paikassa. Tämän haastateltavat näkivät työlleen negatiivisesti vaikuttavana asiana, sillä he tunsivat itsensä "irralliseksi toimijaksi". Toisaalta etsivään tiimiin kuulumisen nähtiin tiedon jakamisen näkökulmasta positiivisesti. Vaikka fyysinen vertaistuki ei ole mahdollista, tiedon vaihtaminen etsivän tiimin kanssa tukee etsivien koulunuorisotyöntekijöiden työtä positiivisella tavalla.

7 POHDINTA

Näyttäisi siltä, että ammattiopistoihin valikoituu melko paljon oppilaita, joilla ei ole motivaatiota käydä koulussa väärin alavalintojen ja nykyisen yhteishaun systeemin takia. Etsivien koulunuorisotyöntekijöiden mukaan myöskään poissaoloja ei seurata tarpeeksi, jolloin nuorille tulee tunne, ettei kukaan välitä. Kasvavat elämänhallinnalliset ongelmat (muun muassa päihdeongelmat) ammattikoululaisten keskuudessa sekä apua tarvitsevien pelko hakea apua ovat myös suuri syy koulusta putoamiseen.

Koulusta putoamisen ehkäisemiseksi tämän opinnäytetyön kohdeammattiopistossa on perustettu uutena työmuotona etsivät koulunuorisotyö. Haastatteluista kävi selväksi, että tälle uudelle työmuodolle annetaan työn tavoitteita kahdelta eri taholta. Työmuoto on lopulta ollut näiden kahden työmetodin välissä – ottaa koppi niistä, jotka ovat juuri putoamassa. Haastatteluiden perusteella oikean työmuodon löytäminen on jatkuvaa etsimistä. Tämän lisäksi etsivät nuorisotyöntekijät ilmaisivat etsivänsä paikkaan koulun toimintaympäristössä, jossa koulun henkilökunnan ei ole ollut helppo ottaa vastaan uutta työmuotoa. Varsinkin kuraattorit ovat tunteneet oman työnsä uhatuksi sillä perusteella, että näkevät etsivän koulunuorisotyön päällekkäiseksi palveluksi.

Uuden nuorisotyön työmuodon sisään ajaminen vaatii siis sen, että tavoitteet ilmaistaan yksiselitteisesti. Kaartinen-Koutaniemi (2012, 27) ilmaisee hyvin, että etsivän työn tavoitteet asettuvat sekä sitä tekevien organisaatioiden sekä asiakkaiden välille. Tässä tapauksessa tuntuu, että oppilaiden tarpeet ovat jossain määrin unohtuneet kahden eri tahon kamppaillessa työn fokuksesta. Etsivät koulunuorisotyöntekijät itse ovat yrittäneet löytää parasta mahdollista työtettä, mutta näkemys esimerkiksi siitä, kuuluuko kouluviihtyvyyden lisääminen etsivän koulunuorisotyöntekijän toimenkuvaan, ei ole haastateltaville selvä. Toisaalta he näkisivät tällaiset toiminnan erittäin tärkeänä.

Seuraava taulukko vetää yhteen tärkeimpiä tuloksia, ja samalla vertailee niitä aiemmista tutkimuksista saatuihin tuloksiin koulunuorisotyöstä:

	Etsivä koulunuorisotyö	Koulunuorisotyö (Jalava 2012, Kolehmainen 2012, Leppä 2012, Löytönen 2011, Siekkinen 2010)
Roolit	<ul style="list-style-type: none"> - läsnä oleva aikuinen - nuoren rinnallakulkija - epävirallinen taho - rento, mutta tiukka - sillanrakentaja, diplomaatti - kuuntelija - asioiden hoitaja yhdessä nuoren kanssa - nuoren puolestapuhuja - asioiden esiinnostaja (avoimuus) - opettajien kannustaja - tsemppaaja (motivaatio) 	<ul style="list-style-type: none"> - läsnä oleva aikuinen - nuoren rinnallakulkija - epävirallinen taho - ei rankaisija, mutta ei myöskään katso rikkomuksia sormien läpi - sillanrakentaja - kuuntelija - tukihenkilö - nuorten äänitorvi - avoimuuden lisääjä - tapahtumien järjestäjä, yhteisöllisyyden luoja - kasvattaja - kodin ja koulun välinen yhteistyö
Työmuoto	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilöohjaus (etsivä työ) - Ennaltaehkäisevä työote toteutuu asiakkaiden valinnassa (ne, jotka juuri putoamassa), mutta asiakassuhteessa korjaava työ - Suunniteltu kouluviihtyvyyden lisäävää toimintaa, mutta eivät koe sitä "etsivien tehtäväksi" 	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilöohjaus: nuori voi tulla juttelemaan ilman ajanvarausta kaikesta häntä askarruttavassa – asiakkaita ei välttämättä rajata - Ryhmätoiminta, sosiaalinen vahvistaminen - Tapahtumien järjestäminen
Yhteistyö muiden tahojen kanssa	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilashuoltoryhmät (opettajat, kuraattorit, opot, terveyden hoitajat) - Ei helppoa, koska joutuu perustelemaan ja näyttämään paikkaansa - Kuraattorit pelkäävät päällekkäisestä työmuotoa 	<ul style="list-style-type: none"> - Oppilashuoltoryhmät (opettajat, kuraattorit, opot, terveyden hoitajat) - Ei helppoa, koska joutuu perustelemaan ja näyttämään paikkaansa - Kuraattorit pelkäävät päällekkäisestä työmuotoa - Jalava (2012, 73): koulunuorisotyön kuuluminen etsivän työn alle järkevää, jolloin koulun henkilökunnalla ilmoittamisvastuu keskeyttämisvaarassa olevista
Haasteet	<ul style="list-style-type: none"> - ks. edellä, paikan löytäminen koulussa - erilainen näkemys nuorista: koulu – nuori on opetuksen kohde, nuorisotyö – nuori on yhdenvertainen ihminen 	<ul style="list-style-type: none"> - ks. edellä, paikan löytäminen koulussa
Onnistumiset	<ul style="list-style-type: none"> - onnistumisen kokemukset yksilöohjauksissa - erityisesti opettajat valmiita ottamaan avun vastaan ja muuttamaan työtapojaan - etsivältä tiimiltä tietoa palveluista 	?
Nuoret koulussa	<p>Ammattioppilaitos:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteishaku, väärät alavalinnat, motivaation puute - Poissaolot, joihin ei puututa - Elämänhallinnalliset ongelmat - Lisätukea tarvitsevat eivät hae apua ajoissa 	<p>Peruskoulu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nuorten näköinen toiminta puuttuu - "Aikuisen nälkä" <p>Ammattioppilaitos (Jalava 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elämänhallinnalliset ongelmat

Yllä olevasta taulukosta käy ilmi, että itse asiassa etsivien koulunuorisotyöntekijöiden työ ei eroa paljonkaan koulunuorisotyöntekijöiden työstä. Roolit ovat pitkälti samoja, vaikka etsivät nuorisotyöntekijät eivät nähneet tapahtumien järjestämistä omaksi roolikseen. Kasvattaja oli myös rooli, joka tuli esille muista tutkimuksista, mutta ei etsivien koulunuorisotyöntekijöiden haastatteluissa. Lisäksi myös koulun ja kodin välistä yhteistyötä ei korostettu, mikä johtunee siitä, että ammattiopistossa olevat ovat jo iältään vanhempia kuin peruskoululaiset.

Mitä siis vastaan tutkimuskysymyksiini? Ensinnäkin etsivä koulunuorisotyö näyttää olevan *työmuodoltaan* lähempänä etsivää nuorisotyötä kuin koulunuorisotyötä, jossa tärkeänä nähdään yksilöohjauksen lisäksi yhteisöllisyyden lisääminen. Etsivät koulunuorisotyöntekijät tunnistavat tälle kyllä tarpeen, mutteivät koe sitä omaksi tehtäväkseen. Haastateltavat olivat saaneet hankkeen kautta yhteisöllisyyden lisäämiseen tähtääviä tavoitteita, mutta toinen johtava taho näki yksilöohjauksen tärkeämpänä. Toisaalta myös etsivään tiimiin kuulumisen saattaa vaikuttaa siihen, miksi juuri etsivä työ nähtiin tärkeämpänä. Ennaltaehkäisevä työ toteutuu haastateltavien mielestä asiakkaiden valinnassa, ehkäisemällä mahdollisia putoamisia, ja on siten erotettavissa normaalista etsivästä työstä.

Jalavan (2012) tutkimuksen lopputuloksena on se, että koulunuorisotyölle ammattiopistossa nähdään kolme ”pääroolia”. Ne ovat **ohjaaja** (mm. tukihenkilö, vapaa-ajanohjaus, ryhmäyttäminen, tiedotus ja neuvonta), **suunnittelija** (oppimisympäristöjen kehittäminen, koulun yhteisöllisyyden rakentaminen, tapahtumien ja teemapäivien suunnittelu ja organisointi, oppilaskunta- ja tutortoiminta) sekä **työpari / tiimin jäsen** (oppilashuoltoryhmän jäsen, opettajan työpari yhteisöllisten opetusmenetelmien suunnittelussa moniammatillisten verkostojen jäsen sekä oppilaskunta- ja tutortoiminta kuraattorin ja opon työparina). (Emt., 81.) Voisi sanoa, että tämän opinnäytetyön tulokset ovat samansuuntaisia sisältäen *ohjaajan* ja *työparin / tiimin jäsenen* roolit. Suunnittelijan roolin sisältöjä etsivät koulunuorisotyöntekijät eivät tunteneet omikseen, vaikka näkivät ne tarpeellisiksi keskeyttämisten kannalta.

Haasteet etsivälle koulunuorisotyölle näyttävät melko samoilta kuin koulunuorisotyöntekijöiden kohtaamat haasteet muiden tutkimuksien mukaan. Työtä on vaikea sisällyt-

tää koulun jäykkään toimintakulttuuriin, ja paikkaansa joutuu perustelemaan kokoajan. Haasteena nähtiin myös se, että koulu ja nuorisotyö näkevät nuoret eri tavoin: koululle nuori on opettamisen kohde ja nuorisotyölle tasavertainen ihminen. Parhaimpina onnistumisina haastateltavat sitä vastoin näkivät onnistumiset yksilöohjauksessa sekä siinä, että osa koulun henkilökunnasta on valmis ottamaan uuden työmuodon vastaan ja muuttaman toimintatapoja. Onnistumisena koettiin myös etsivään tiimiin kuuluminen, jolloin tiedonvaihto esimerkiksi palveluista helpottaa etsivien koulunuorisotyöntekijöiden työtä.

Nämä tulokset paljastavat myös sen, että vuodessa ei välttämättä päästä kovin suuriin tuloksiin. Suuressa ammattioppilaitoksessa kahden etsivän nuorisotyöntekijän työpanos ei välttämättä vielä näy koulun keskeytystilastoissa. Työlle pitäisi antaa aikaa, jotta se löytää paikkansa ja pääsee parhaisiin mahdollisiin tuloksiin. Toisaalta haastateltavat itse ilmaisivat myös sen, että suuren ammattioppilaitoksen sisällä tarvittaisiin oppilasmäärään nähden enemmän etsiviä koulunuorisotyöntekijöitä. Vaikka työ saataisiinkin sujumaan mutkattomasti, kahden työntekijän panos ei välttämättä ole silloinkaan riittävä ratkaisemaan suurta keskeyttämismäärää.

Mielestäni olisi myös tärkeää, että kouluviihtyvyyden lisäämistä mietittäisiin tosissaan ammattioppilaitoksissa kuin myös muissa kouluissa. Etsivä koulunuorisotyö yrittää vastata koulupudokasongelmaan, mutta ei lopulta mene sen juurille eli siihen, että oppilaat eivät viihdy koulussa. Opinnäytetyöni tulosten ja niiden vertailun muihin koulunuorisotyötä käsitteleviin teosten valossa voisikin sanoa, että tehokas työmuoto voisi olla sellainen, jossa on sekä etsiviä koulunuorisotyöntekijöitä että sellaisia nuorisotyöntekijöitä, joiden tehtävä on panostaa yhteisöllisyyteen ja viihtyvyyteen. Jalavan haastateltava huomautti ansiokkaasti, että etsivän nuorisotyön alle kuuluminen on koulunuorisotyölle antoisaa siksi, että silloin koulun henkilökunnalla on velvollisuus luovuttaa keskeyttämisvaarassa olevan nuoren tiedot koulunuorisotyöntekijälle (Jalava 2012, 73). Etsivät koulunuorisotyöntekijät eivät kuitenkaan ehdi yksin tehdä kaikkea, joten vastuiden jakaminen useampien nuorisotyöntekijöiden kesken näyttäisi tulosten valossa järkevältä.

LÄHTEET

- Asetus ammatillisesta koulutuksesta 6.11.1998/811. FNLEX, lainsäädäntö. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980811> . Viitattu 13.9.2012.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000) Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Huhtajärvi, Piia (2007) Ammatillinen etsivä työ. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet., Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 76, 446–457.
- Jalava, Sanna-Mari (2012) Toisen asteen yhteys: Ammatillisen koulutuksen ja nuorisotyön yhteiset käytännöt. Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205239426> . Viitattu 20.6.2012.
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko (toim.) (2012) Etsivässä työssä. Helsinki: LK-Kirjat/Lasten Keskus.
- Kiilakoski, Tomi; Kivijärvi, Antti & Honkasalo, Veronika (2011) Nuorisotyö ja koulutyö – yhteiset ja eroavat polut. Kanuuna: PowerPoint-esitys Kokkola 26.1.2011. <http://www.nuorisokanuuna.fi/hallinta/tiedostot.php?listaa=34> Viitattu 9.9.2012.
- Kolehmainen, Marjo (2012) Kasvattajana ristiaallokossa. Ammatillinen identiteetti koulussa nuorisotyötä tekevien kokemana. Opinnäytetyö, ylempi AMK. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205218972> . Viitattu 3.9.2012.
- Kouluikäiset ja ehkäisevä työ. Lastensuojelun käsikirja. Sivustolla Sosiaaliportti.fi. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/kouluikaiset/> Viitattu 9.9.2012.
- Kuula, Ritva (2000) Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa : koulu ja nuorten syrjäytyminen. Väitöskirja. Joensuu: Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja no 61.

Kylmäkoski, Merja & Viitanen, Reijo (2011) Nuorten elämänpolitiikan ja koulutuspolitiikan jännite. Teoksessa Paakkunainen, Kari & Suurpää, Leena. Nuorten poliittinen ohjaus – strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 43, 53–56. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/ohjaus.pdf> Viitattu 20.6.2012.

Laki nuorisolain muuttamisesta 20.8.2010. FINLEX, lainsäädäntö. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100693> . Viitattu 6.9.2012.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi> . Viitattu 3.9.2012.

Launonen, Leevi & Pulkkinen, Lea (toim.) (2004) Koulun kehittämistarpeet. Teoksessa Koulu kasvuyhteisönä: kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–45.

Lehtonen, Olli (2005) Minkälaista työpanosta koulu odottaa nuorisotyöntekijältä kouluvierailun tai koulussa työskentelyn aikana? Teoksessa Sarha, Marja-Liisa (toim.) Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Sarja C. Oppimateriaalit 13/2005, 59–63.

Leppä Tanja (2010) Tavoitteellinen nuorisotyö koulussa. Nuorisotutkimuslehti: Osallisuus ja sosiaalinen vahvistaminen 3 / 2010. Nuorisotutkimusverkosto.

Leppä, Tanja (2012) Nuorisotyö koulussa kuraattoreiden näkökulmasta. Opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205046346> . Viitattu 3.9.2012.

Löytönen, Anniina (2011) ”Et olis vaan joku olemassa”: Joensuulaisten nuorten näkemyksiä koulunuorisotyöstä. Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011121318159> Viitattu 20.6.2012.

Mehtonen, Tuija (2011) Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimateriaaleja 26. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 13–29. <http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf> . Viitattu 25.6.2012.

Nieminen, Juha (2007) Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet., Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 76, 21–43.

Nuoret ja ehkäisevä työ. Lastensuojelun käsikirja. Sivustolla Sosiaaliportti.fi.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/nuoret/> . Viitattu 13.9.2012.

Nuorisolaki 27.1.2006/72. FINLEX, Lainsäädäntö.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> Viitattu 20.6.2012.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutus, Ammatillinen koulutus.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/?lang=fi Viitattu 20.6.2012.

Paju, Petri (2011) Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 115.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. FINLEX, Lainsäädäntö.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628> . Viitattu 13.9.2012.

Pohjola, Kirsi (2011) (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Sarha, Marja-Liisa (2005) Nuorisotyöntekijänä peruskoulussa. Teoksessa Sarha, Marja-Liisa (toim.) Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Sarja C. Oppimateriaalit 13/2005, 19–38.

Siekinen, Emma Hentriikka (2010) Linkki, liima ja äänitorvi: Koulunuorisotyön tavoitteet ja työn tuoma lisäarvo. Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010112215000> Viitattu 20.6.2012.

Soanjärvi, Katariina (2007) Nuorisotyön verkostoituminen – Nuorisotyöntekijöiden yhteistyöstä osaamisverkostoksi. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76, 155–167.

SVT, Suomen virallinen tilasto: Koulutuksen keskeyttäminen [verkkojulkaisu].

ISSN=1798-9280. (2010) Helsinki: Tilastokeskus.

http://www.stat.fi/til/kkesk/2010/kkesk_2010_2012-03-20_tie_001_fi.html . Viitattu: 12.9.2012.

Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna (2009) Johdanto. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula Liisa (toim.) Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2012) TEM raportteja. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. 8/2012. http://www.tem.fi/files/32290/TEMrap_8_2012.pdf Viitattu 22.8.2012.

LIITTEET

liite 1

TEEMAHAASTATTELURUNKO (YKSILÖHAASTATTELUT)

Haastateltavan tausta ja nykyinen työ

- Kuka olet ja mitä teet? Työnkuva? Mitä tehnyt ennen nykyistä työtä?
- Kenen kanssa/ minkä tahojen kanssa teet yhteistyötä? Miten yhteistyö näkyy?

Koulunuorisotyö käytännössä

- Mitä osa-alueita koulunuorisotyöhön liittyy? (koulunuorisotyöntekijän työnkuva)
- Miten koulunuorisotyötä tulisi tehdä?
- Millaisia eroja on koulunuorisotyössä verrattuna perinteiseen nuorisotyöhön?
- Minkälainen ympäristö koulu on nuorisotyöntekijälle?
- Minkälaisia haasteita (ongelmia) olet kohdannut työssäsi (liittyen työn tekemiseen)?
- Mitä haasteita (ongelmia) mielestäsi on koulutyön ja nuorisotyön yhdistämisessä?
- Mitä koulun ja nuorisotyön yhteistyössä voitaisiin tehdä toisin?

Ehkäisevä työ

- Mitä ehkäisevä työ mielestäsi tarkoittaa?
- Mikä rooli koulunuorisotyöntekijällä on ehkäisevässä työssä?
- Minkä takia koulupudokkaita on mielestäsi niin paljon?
- Mitä koulunuorisotyöntekijöiden tulisi tehdä toisin, jotta koulusta putoaminen vähenisi?
- Mitä muiden tahojen (koulun henkilökunta yms.) tulisi tehdä toisin, että koulusta putoaminen vähenisi?

Onnistumiset

- Missä asioissa koet onnistuneesi työssäsi?
- Millaista hyötyä koet työlläsi olevan?
- Miltä osin näet tämän koulunuorisotyö-kokeilun onnistuneeksi?

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO (PARIHAASTATTELU)

Työmenetelmät

- Mitä tavoitteita teidän työllenne on annettu tässä projektissa?
- Miten näissä tavoitteissa on onnistuttu?
- Yksilöhaastatteluista kävi ilmi, että teidän työmenetelmänä on lähinnä yksilöohjaus. Onko se teidän mielestä toimiva työmenetelmä koulunuorisotyössä ja ennaltaehkäisevässä työssä?
- Yksilöohjauksella saavutatte yksittäisiä nuoria. Pitäisikö teidän mielestänne koulunuorisotyöllä pyrkiä saavuttamaan suurempia ryhmiä (esimerkiksi koulunuorisotyöntekijöiden järjestämien tapahtumien kautta)?
- Sain haastatteluistanne sen kuvan, että teette työtä ikään kuin ”korjaavan työn” esiasteella (avaa tätä). Pitäisikö teidän työnne ulottua selvemmin myös ennaltaehkäisevän työn puolelle?

Yhteistyö

- Te kuulutte siis etsivän nuorisotyön tiimiin. Onko siitä jotain haittaa tai hyötyä?
- Onko teidän työnimike ”etsivän nuorisotyön ohjaaja” sopiva? Entä jos työnimike olisi koulunuorisotyöntekijä – vaikuttaisiko se teidän työhön?
- Olisiko työ erilaista, jos te muodostaisitte oman koulunuorisotyöntekijöiden tiimin, tai kuuluisitte suoraan ammattiopiston puolelle?
- Uskotteko, että ehkäisevä työ toimisi paremmin, jos koulun henkilökunta ja koulunuorisotyö tekisivät entistä tiiviimpää yhteistyötä?